

STRATEGIJA REGIONALNEGA RAZVOJA

Koncept: izhodišča za razpravo

Peter Wostner

Ljubljana, 10.6.2025

Vsebina

- I. Robni pogoji
- II. Dosedanji pristop k spodbujanju skladnega regionalnega razvoja
- III. Regionalne razlike v Sloveniji: **Kaj?**
- IV. Identifikacija ključnih dejavnikov: **Zakaj?**
- V. Od idej h razmisleku o **možnem (!)** konceptu regionalne politike: **Kako**, s čim?

(ToR: „izvedljiv koncept pristopa k spodbujanju regionalnega razvoja, ki bi realno izboljšal uspešnost doseganja zastavljenih ciljev v danih institucionalnih okvirih Slovenije“.)

I. Robni pogoji I:

Preference ljudi: kje želite živeti?

Hočevar et al., 2019: „Javnomnjenja raziskava družbenih vrednot o prostoru in okolju: Longitudinalna študija med leti 2003 in 2018“ (N=1047):

- **59% si želi živeti na podeželju**, od tega 41% v majhni vasici ali na samem!
- **89% si želi živeti v (samostoječi) hiši!**

Tabela 25: Željeni način bivanja: tip naselja

		2004	2018
1 -	Na samem, zunaj naselja	11,34%	11,46%
2 -	V majhni vasici	26,97%	29,89%
3 -	V večji vasi	10,45%	10,70%
4 -	V večjem podeželskem kraju	11,44%	6,69%
5 -	V manjšem mestu	16,52%	13,66%
6 -	V večjem mestu	3,68%	3,34%
7 -	V velikem mestu	1,00%	0,86%
8 -	Na obrobju mesta	12,04%	18,72%
9 -	V glavnem mestu države, v Ljubljani	2,89%	4,30%
98 -	Ne vem, b.o.	3,68%	0,38%

Tabela 27: Željeni način bivanja: tip bivalnega objekta

		2004	2018
1 -	Hiša na samem	26,87%	22,16%
2 -	Hiša z vrtom v naselju	64,68%	67,05%
3 -	Vrstna hiša	2,79%	3,44%
4 -	Stanovanjska zgradba z do 20 stanovanji	2,39%	4,49%
5 -	Blok z več kot 20 stanovanji	0,60%	1,62%
6 -	Blok, stolpnica z več kot 50 stanovanji	0,30%	0,19%
8 -	Ne vem, b.o.	2,39%	1,05%

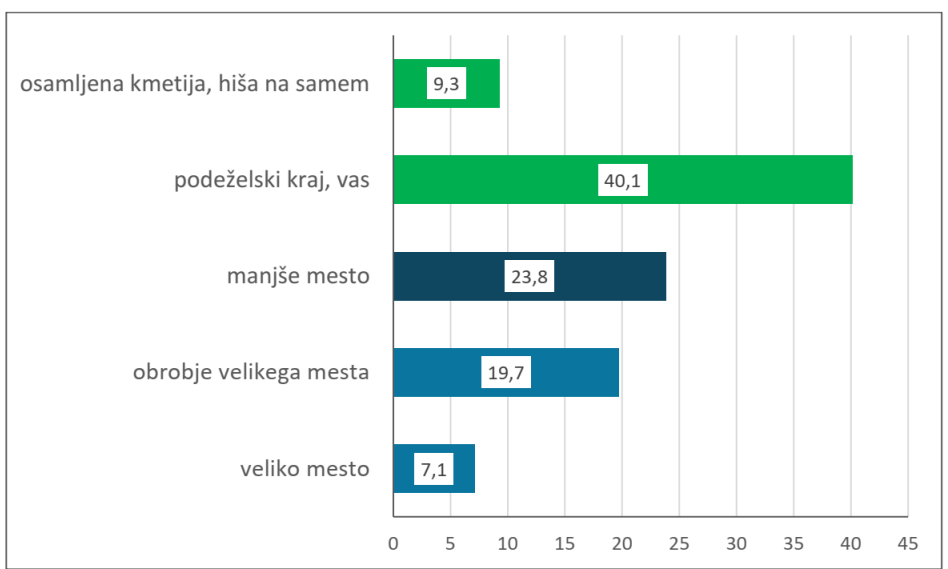
Med mladimi je opaziti nekoliko drugačne trende; 12 % jih preferira življenje v velikem mestu, kar je največ med vsemi starostnimi skupinami, in 27 % na obrobju velikega mesta. Kljub temu večina mladih (43 %) še vedno preferira življenje na podežlju, medtem ko le 17 % preferira manjše mesto, kar je najmanj med vsemi starostnimi skupinami.

I. Robni pogoji I: Preference ljudi: kje želite živeti?

Hafner Fink et al., 2024: „Stanovanjska anketa 2024“ (N=2114):

- **49% želi živeti na podežlju – tudi med mladimi je takšnih 43%!**
- Zakaj: poleg parkirišča ključen dejavnik „**mirna in zelena okolica**“!

Slika 6.5:
Kje bi vi najraje živeli, če bi lahko sami izbirali? (% , n = 2098)

Preglednica 6.1:
Pomembnost nekaterih značilnosti stanovanjske nepremičnine (% odgovorov "zelo pomembno" in povprečje na lestvici 1-5)

"Zelo pomembno" glede stanovanja/hiše:	% (5)	Povprečje (1-5)	n
- zagotovljeno parkirišče	83,5	4,72	2072
- mirna in zelena okolica	70,8	4,61	2087
- dobri odnosi s sosedi	67,2	4,51	2078
- vrt ali atrij	55,8	4,06	2054
- ekološki in zdravju primerni materiali	48,9	4,19	2021
- blizu zdravstvene oskrbe	48,2	4,12	2068
- blizu rekreacijskih površin	35,4	3,86	2044
- dobra naložba denarja	22,5	3,24	1981
- blizu avtocestnega priključka	21,0	3,16	2040
- kaže, kaj je nekdo v življenju dosegel	9,2	2,21	2010

Opomba: pri izračunu so izločeni tisti, ki niso odgovorili in odgovori »ne vem«

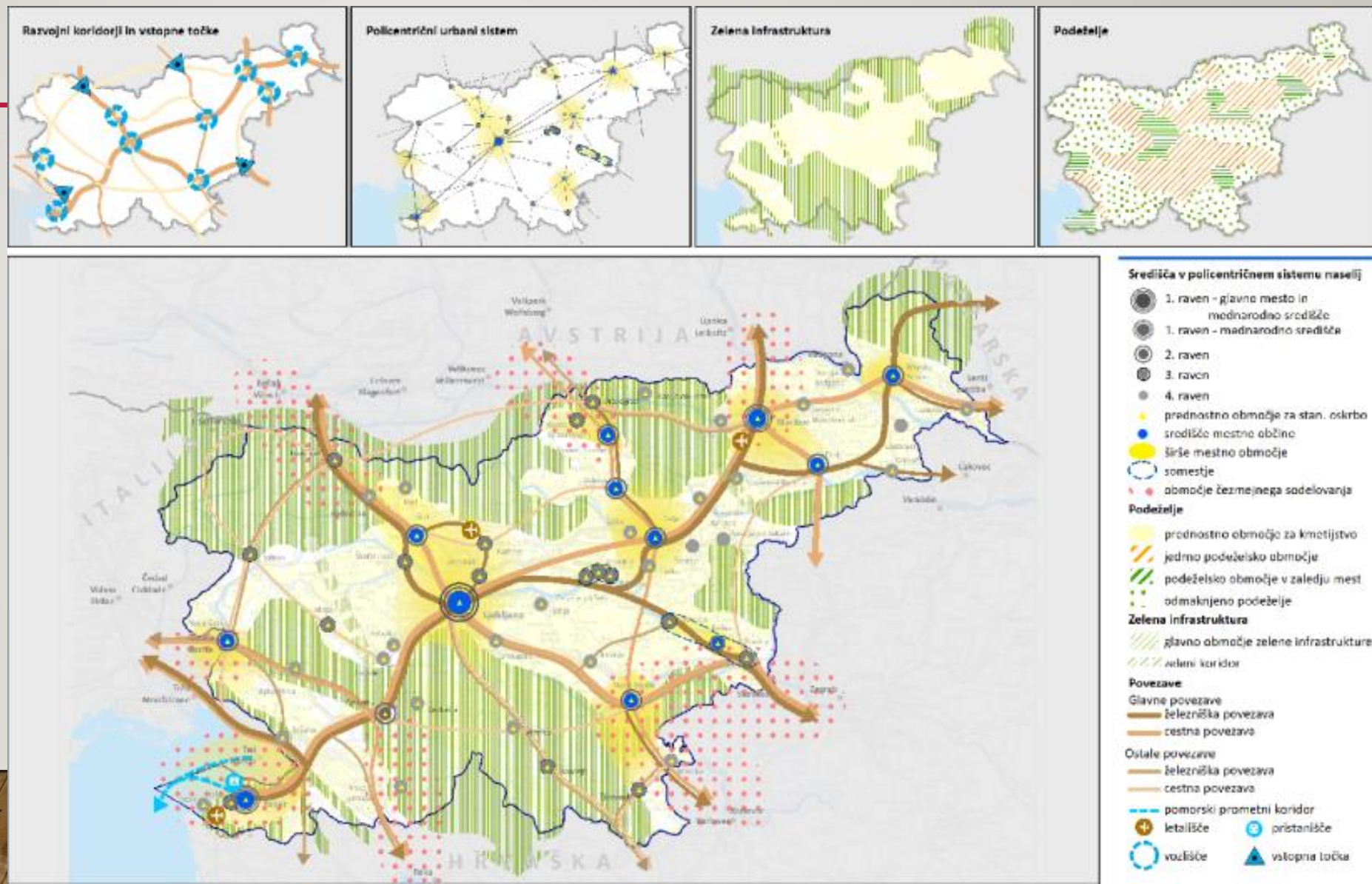
I. Robni pogoji 2: **Teritorialni „sistem“**

Križ kot hrbtenica razvoja (in policentričnosti) Slovenije

Koncept prostorskega razvoja ... je zasnovan na integralnem in sinergijskem razvoju štirih elementov prostorskega razvoja Slovenije:

- (1) razvojnih koridorjev in vstopnih točk,
- (2) policentričnega urbanega sistema,
- (3) podeželja in
- (4) zelene infrastrukture.

(Ministrstvo za naravne vire in prostor, 2023: SPRS 2050)

I. Robni pogoji 3: Pogled v prihodnost

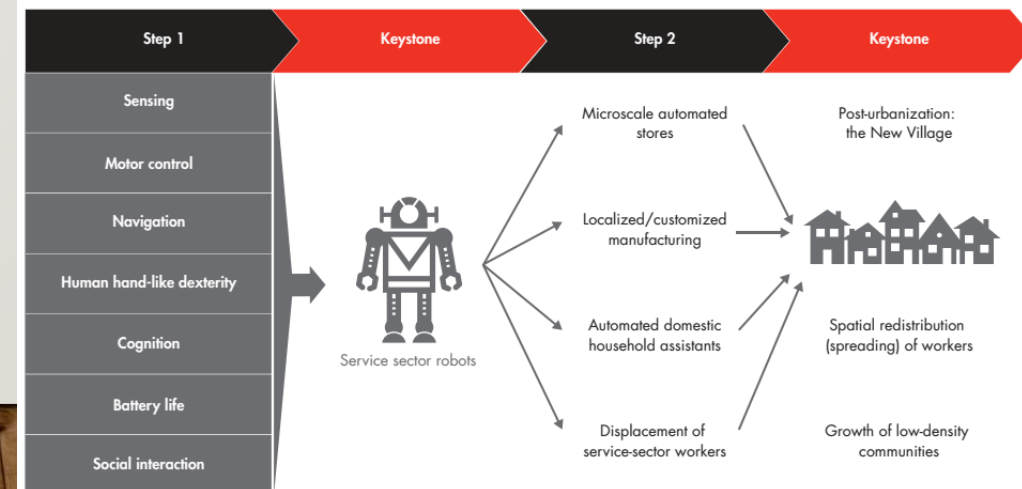
- Srednjeročno (~do 2035) → odzivanje posameznikov na priložnosti
- Dolgoročno (~2035 – 2050) → rast vpliva (lokacijskih) preferenc ljudi
- Zakaj?:

I. Digitalna revolucija: prehod iz algoritmične v avtonomno fazo avtomatizacije (PwC, 2018):

- Popolnoma avtomatizirana proizvodnja
- Avtonomna vozila in droni → mobilnost, dostava
- Popolna virtualizacija poslovnega sveta (digitalni dvojčki, popolna sledljivost na osnovi I4.0 ter 3D virtualna poslovna okolja)
- Digitalizacija javnih storitev

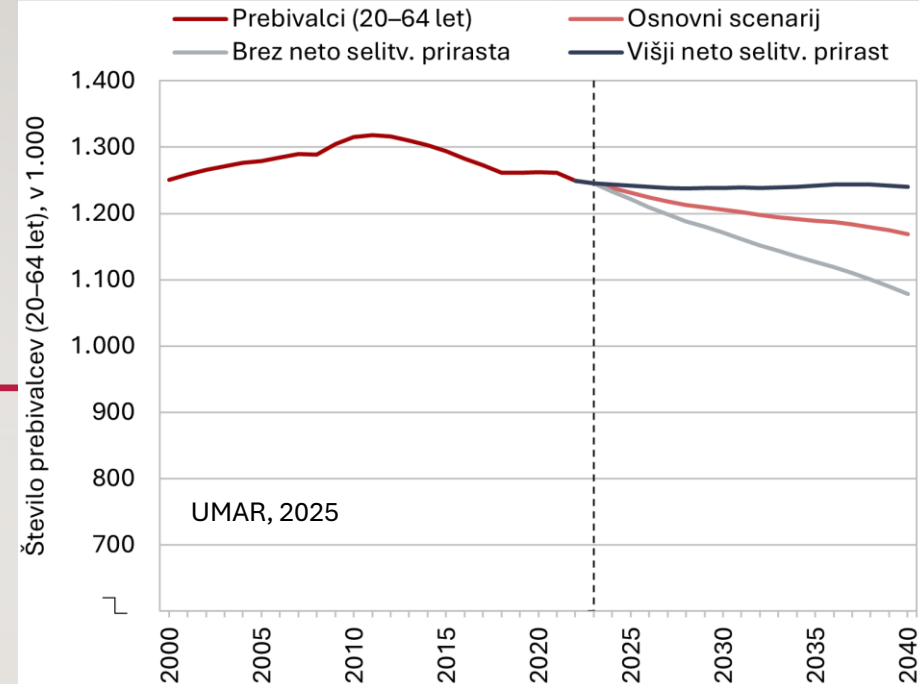
Figure 17: As technologies combine, spatial economics will progress through a series of keystone developments

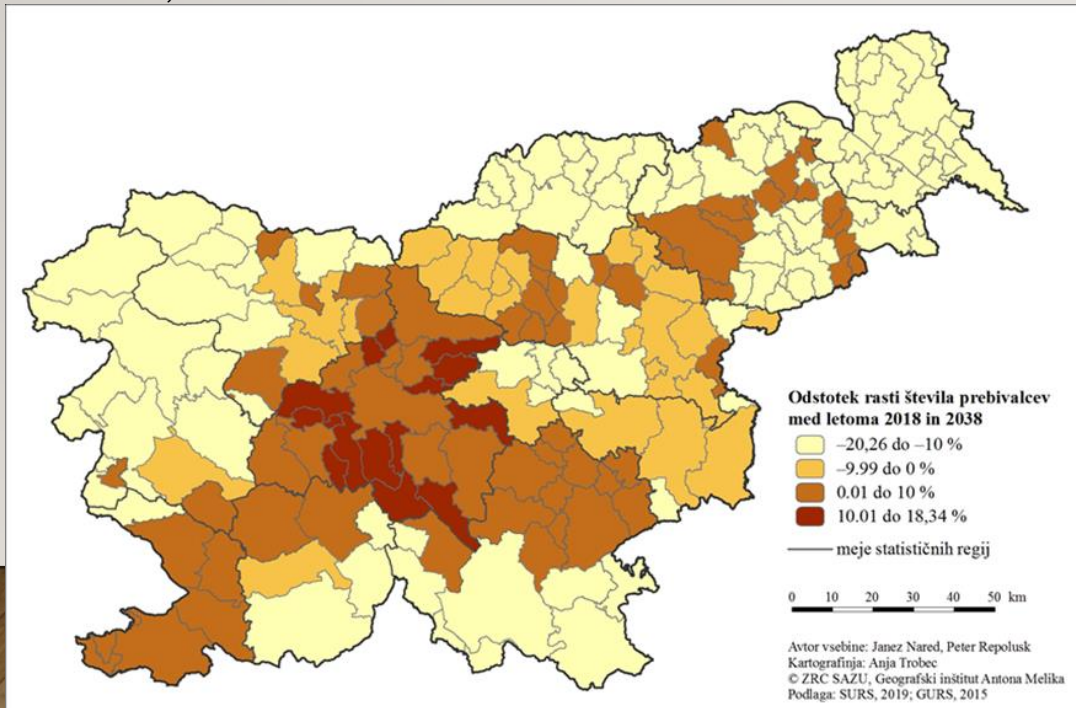
I. Robni pogoji 3: Pogled v prihodnost

- Zakaj?:

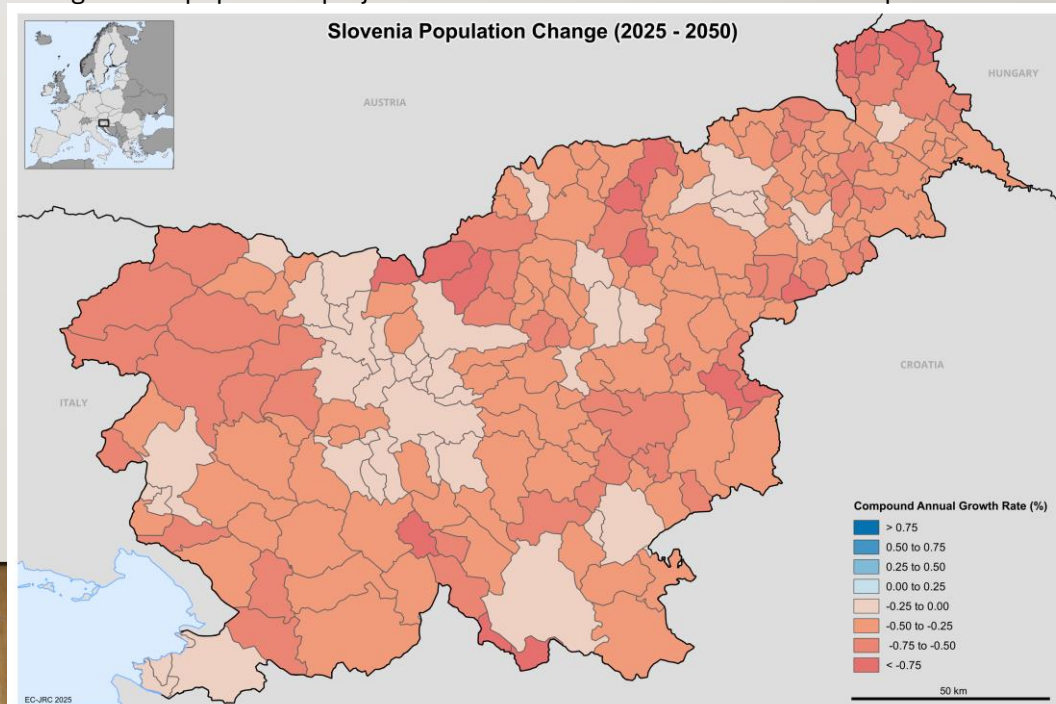
2. Demografija

Nared et al., 2016

JRC grid level population projections for the UN World Urbanization Prospects 2025

II. Dosedanji pristop k spodbujanju skladnega regionalnega razvoja

UKREPI

1. Dogovori za razvoj regij
→ poudarek (92%) na zagotavljanju lokalne okoljske in prometne infrastrukture
→ **PONI, štipendijske sheme, trajnostne prometne strategije (8%)**
2. Podpora problemskim območjem (štipendije, subvencije podjetjem,...)
3. PRP: diverzifikacija kmetij, lokalna infrastruktura vasi, **LASi**
4. JR za lokalno infrastrukturo in storitve (GOŠO, poslovne cone, **PMIS** ...)
5. Ohranjanje široke mreže družbenih storitev v državni lasti (zdravstvo, šolstvo) – ne velja za javni potniški promet!
6. Gradnja avtocestnega križa

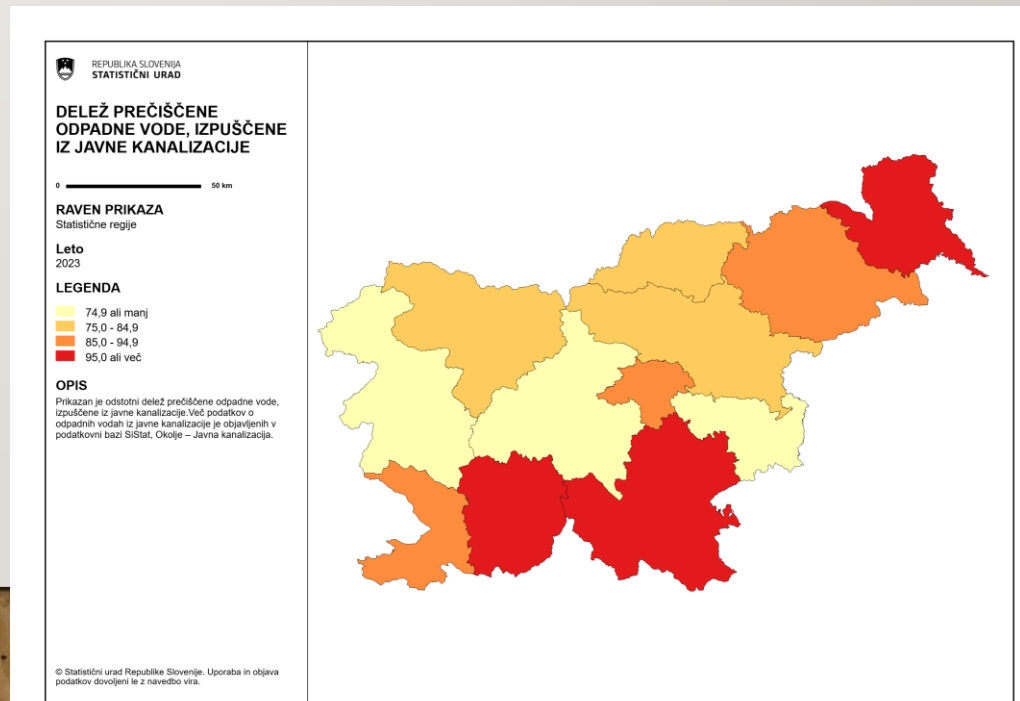
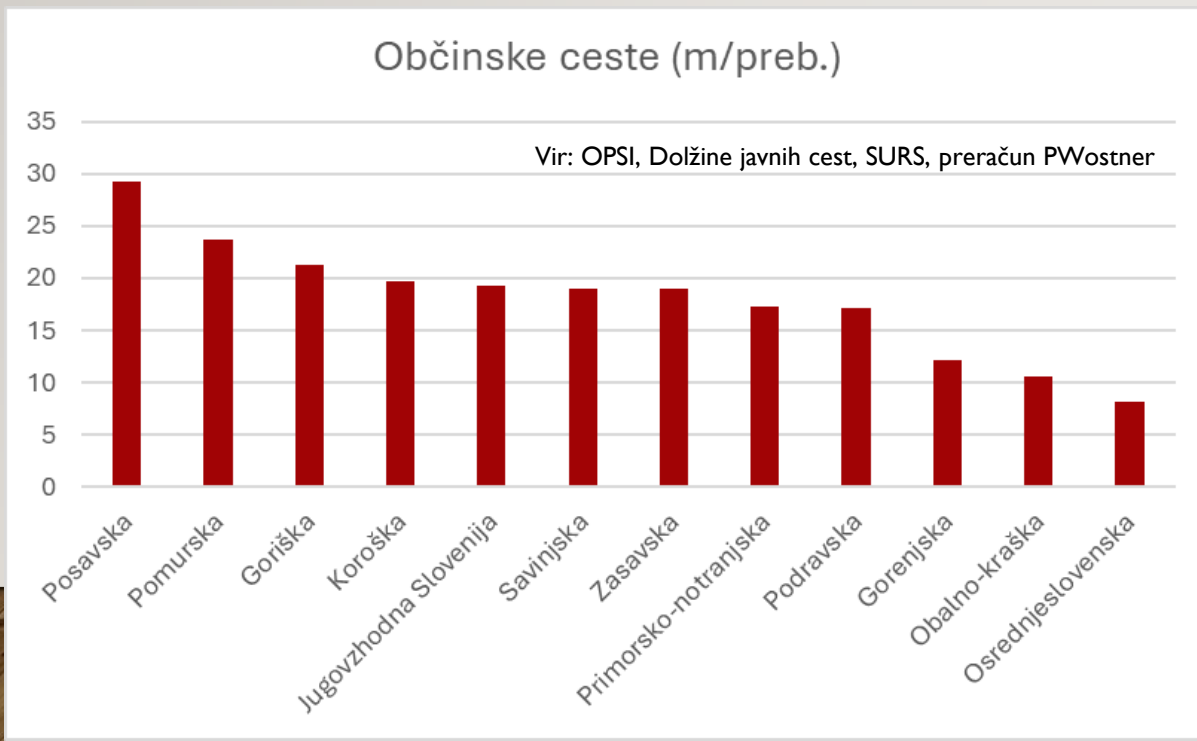
POSLEDICE

- Dogovori temeljili na vnaprejšnji razdelitvi sredstev na lokalni ravni (ne po vsebini oz. vplivu na regijo kot celoto).
- (Prostorsko) Razpršena infrastruktura, brez skupnih konceptov ali upravljanja.
- Brez povezovanja in strateškega pristopa med regionalno, prostorsko in politiko razvoja podeželja, še manj pa z ostalimi sektorskimi politikami.
- Povečana dostopnost / centralnost Ljubljane

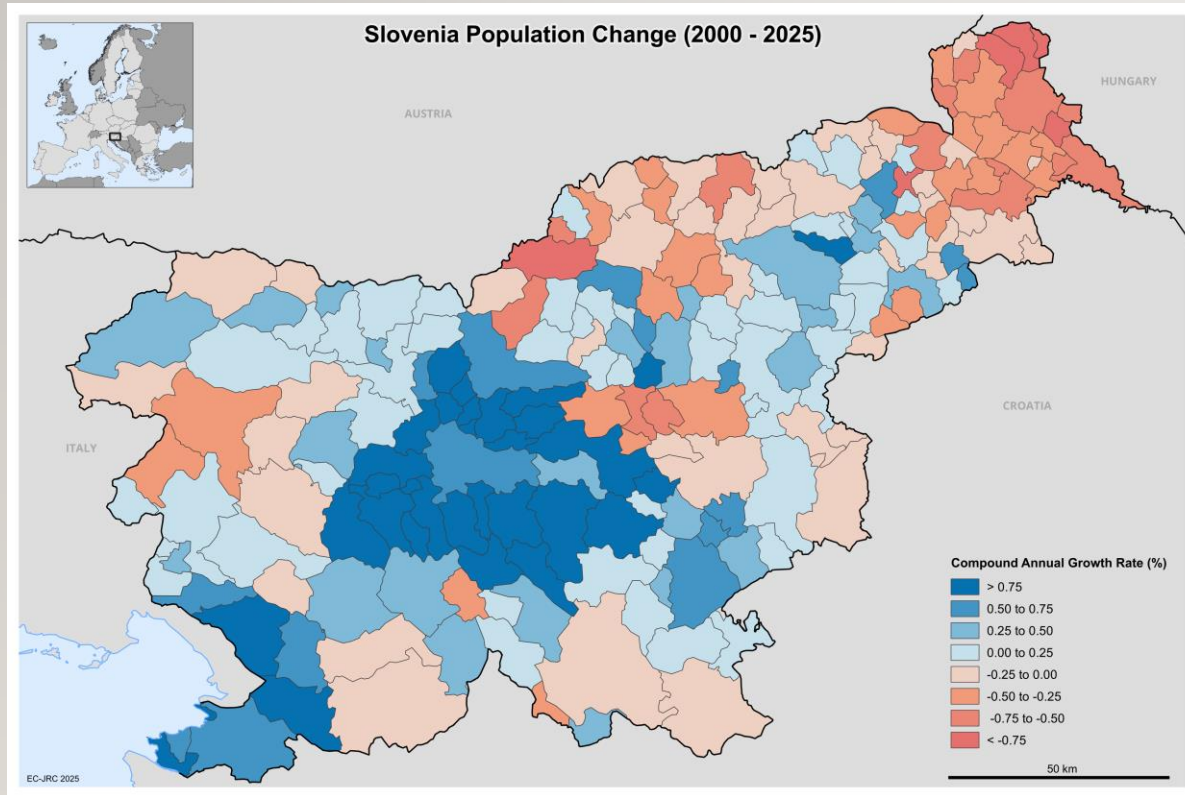
II. Dosedanji pristop k spodbujanju skladnega regionalnega razvoja ➔ REZULTAT:

- ODSOTNOST GOSPODARSKEGA VIDIKA RAZVOJA
- ODSOTNOST STRATEŠKEGA PREMISLEKA PRI SPODBUJANJU (PROSTORSKEGA) RAZVOJA

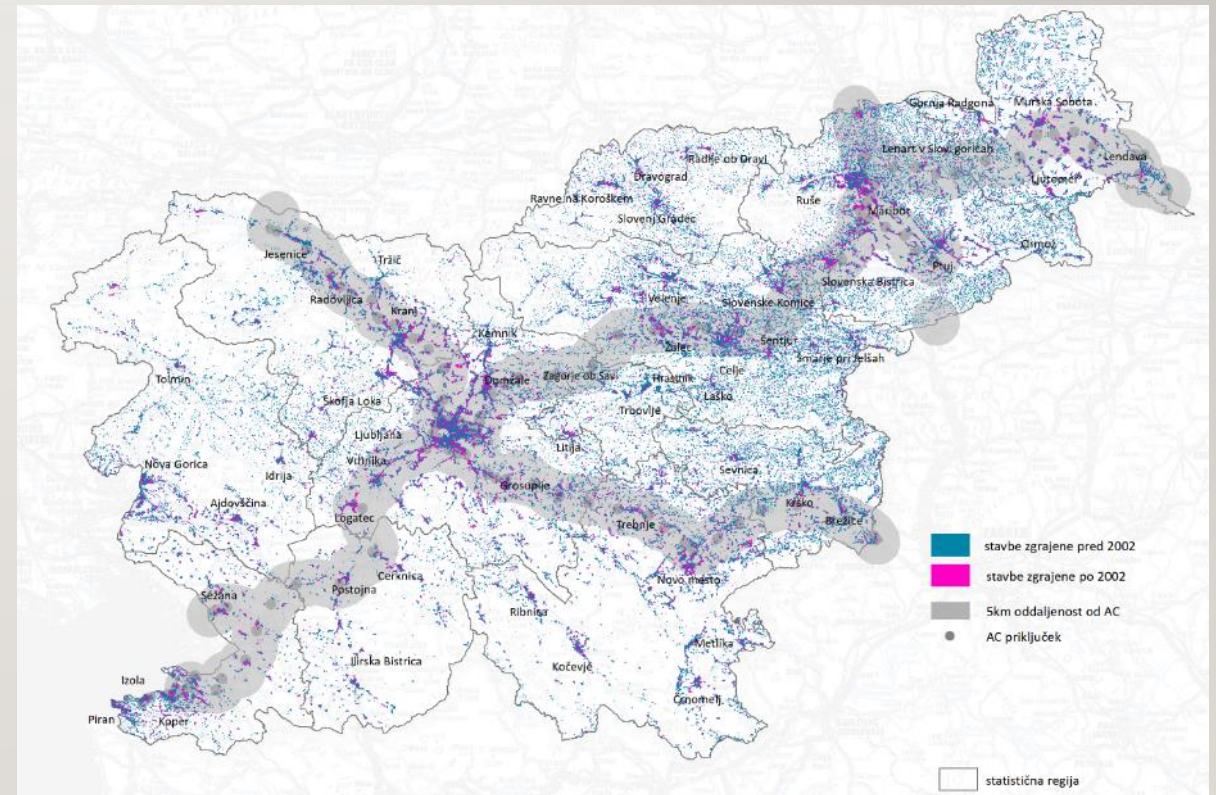
(za podrobnejšo predstavitev ocene dosedanje politike spodbujanja skladnega regionalnega razvoja glej Kakovost življenja v Sloveniji – Poročilo o razvoju 2025)

II. Dosedanji pristop k spodbujanju skladnega regionalnega razvoja → REZULTAT: → „CENTRALIZACIJA“

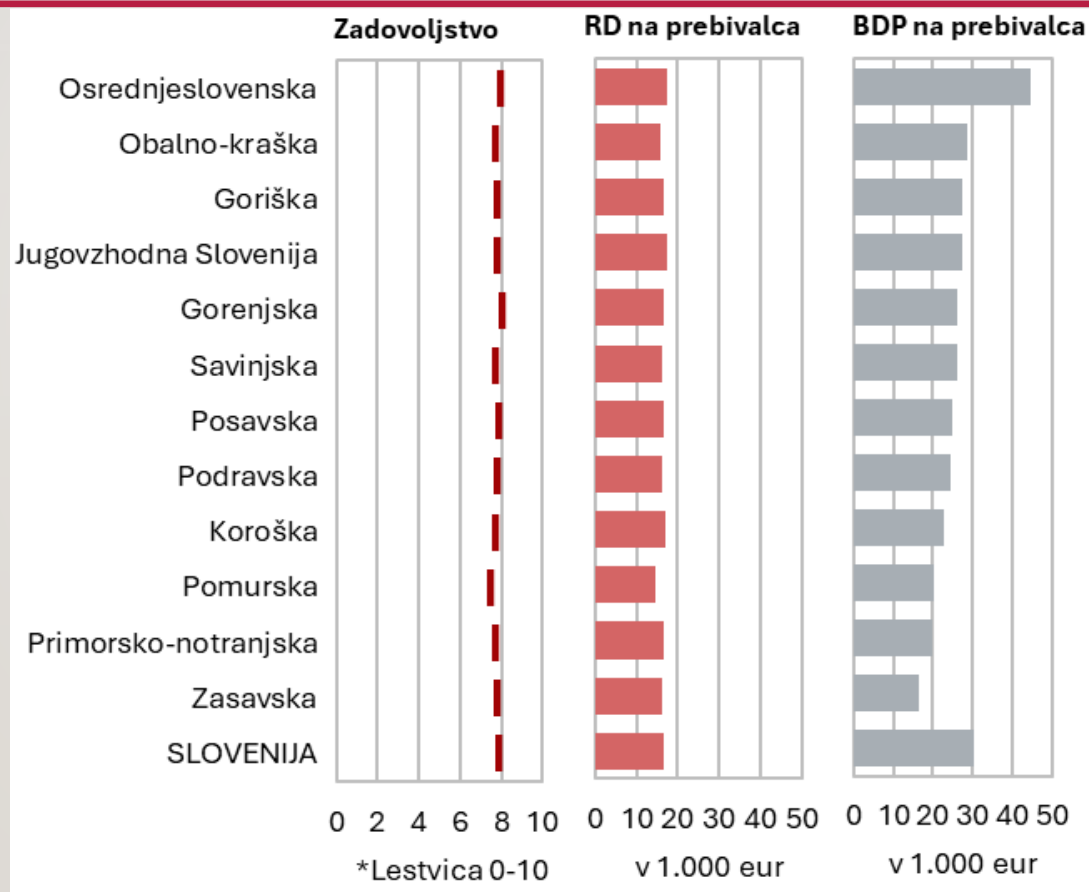

JRC grid level population projections for the UN World Urbanization Prospects 2025

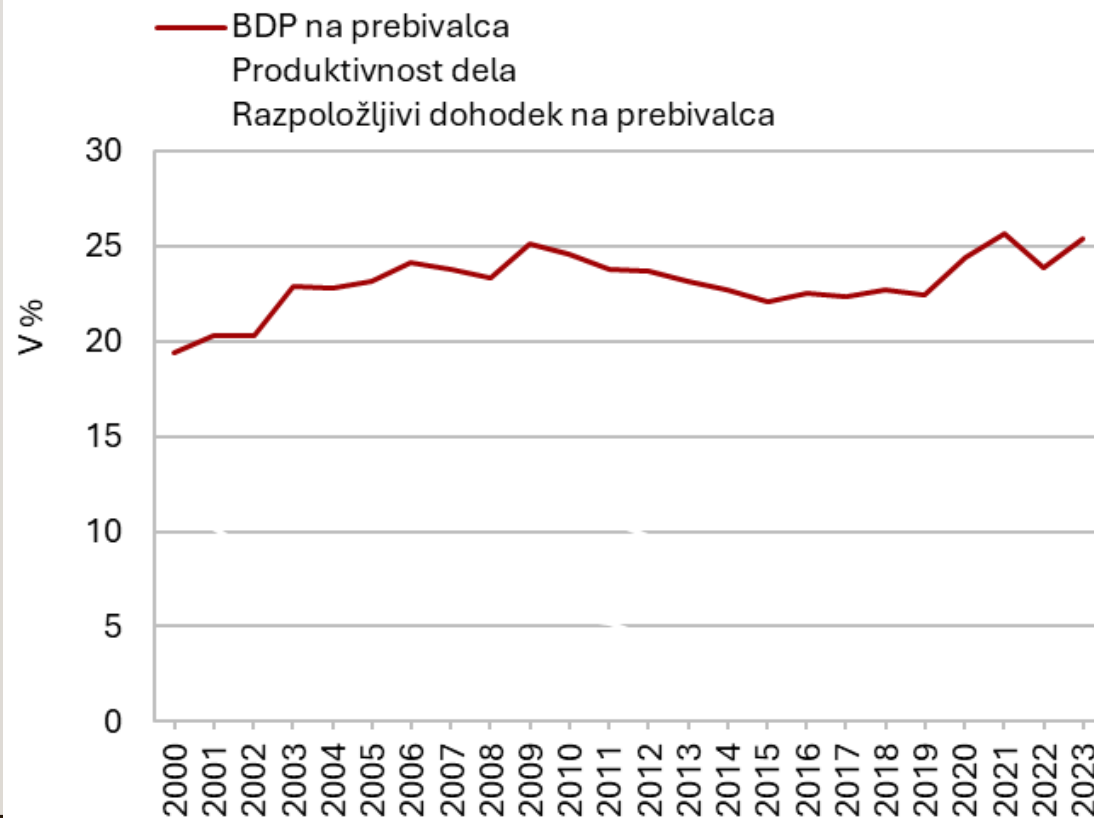
Bizjak et al., 2024: „Obvezne strokovne podlage za regionalne prostorske plane“

III. Regionalne razlike onkraj stereotipov: KAKŠNE SO? Od BDP do razpoložljivega dohodka in zadovoljstva

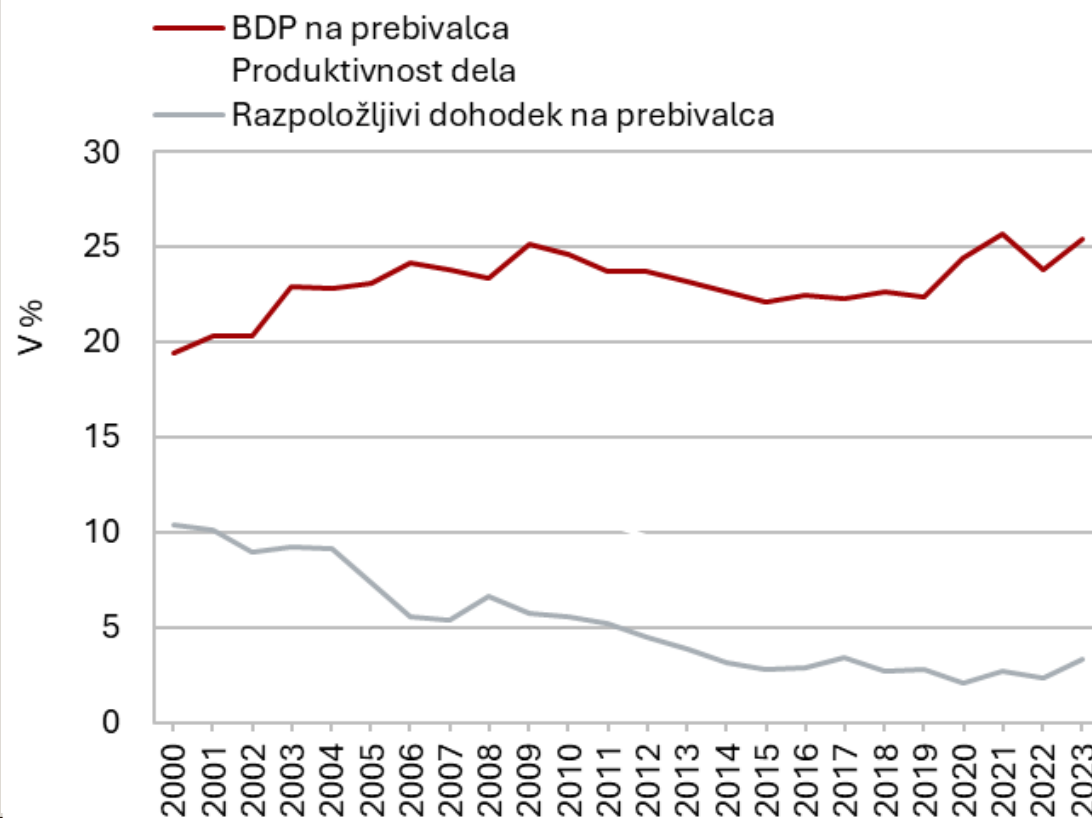
Regionalne razlike skozi čas

Regionalne razlike (razpršenost)

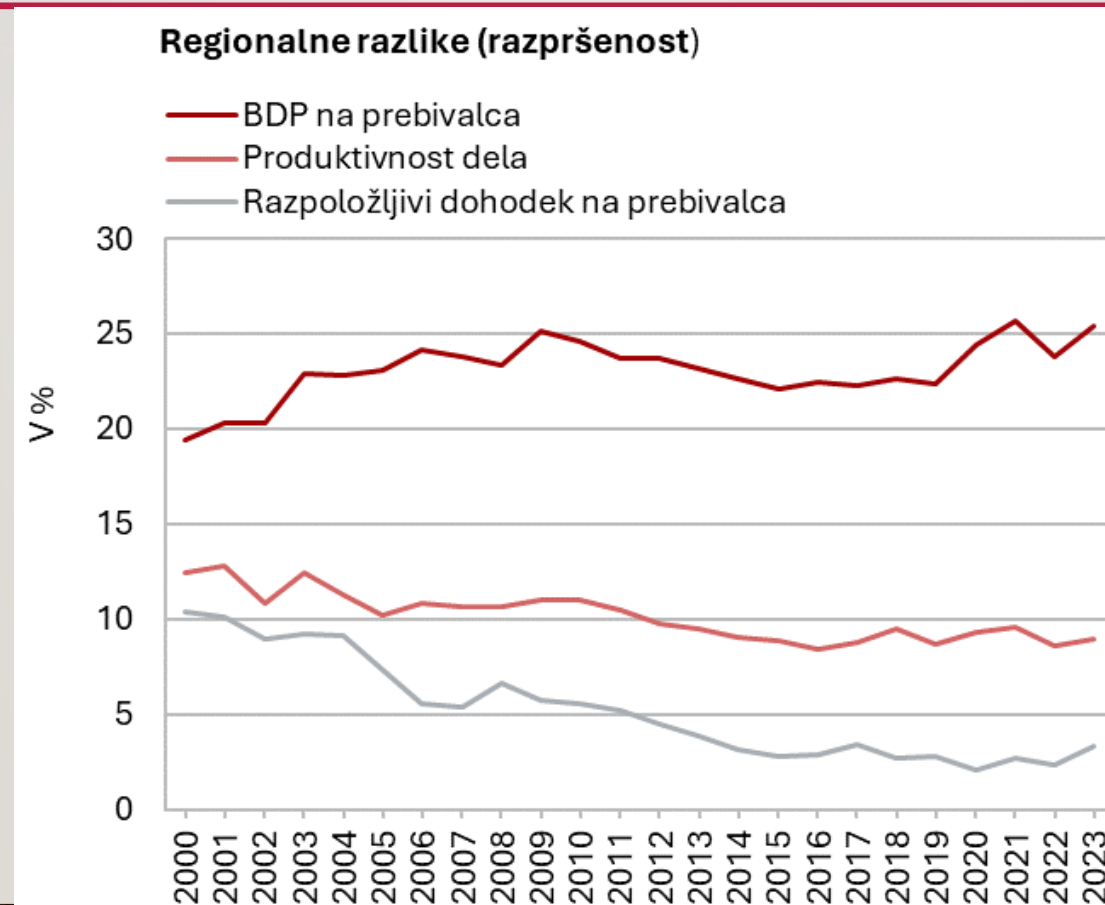

Regionalne razlike skozi čas

Regionalne razlike (razpršenost)

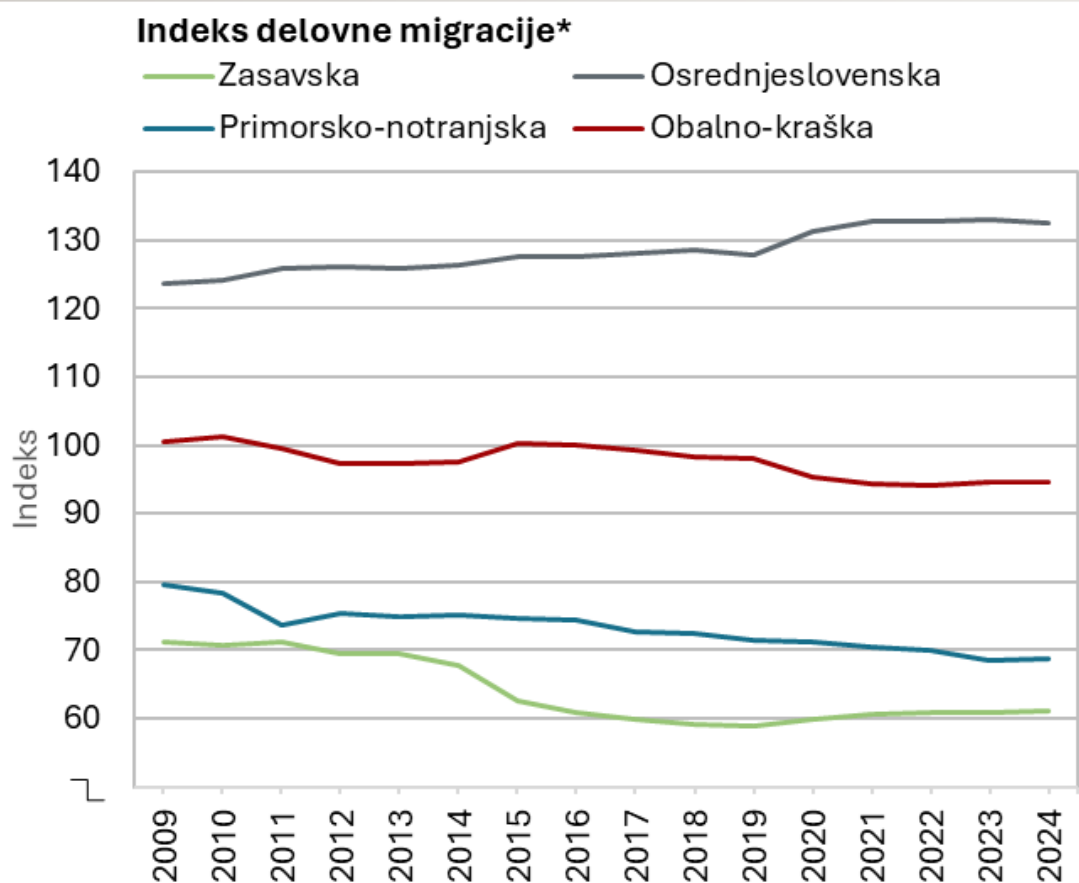

Regionalne razlike skozi čas

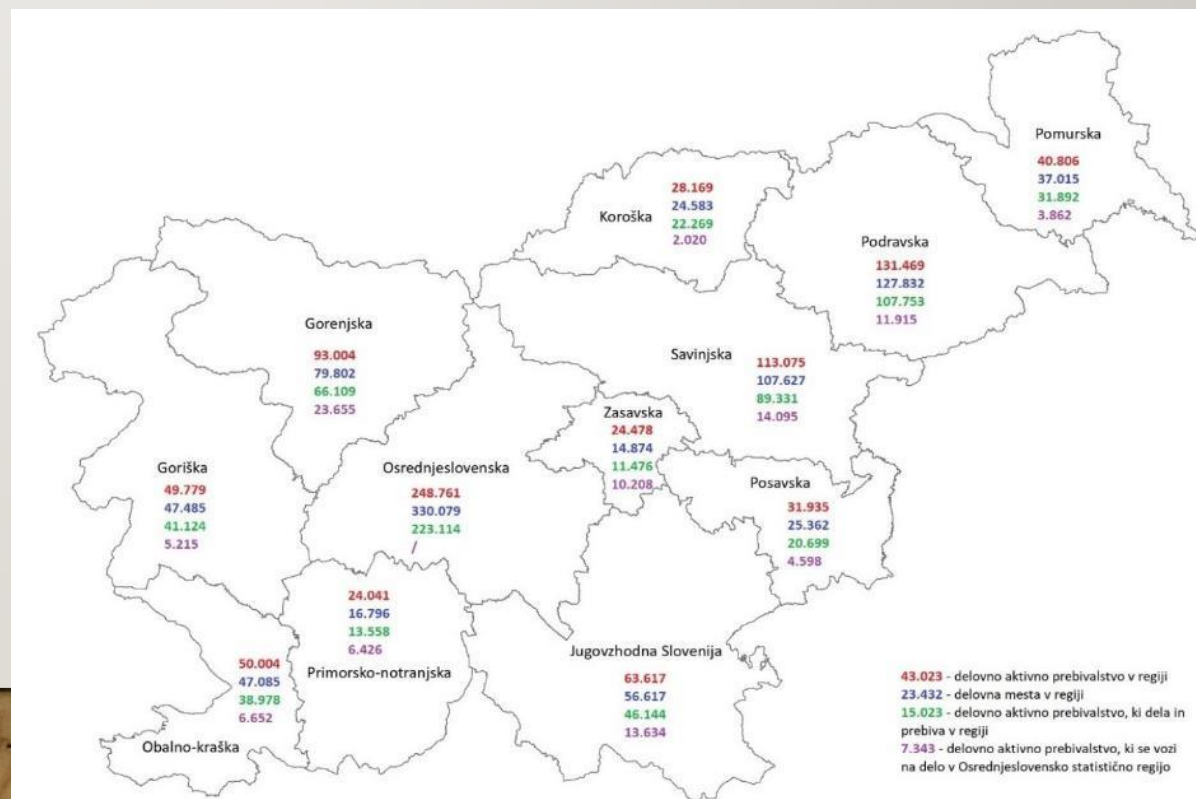

KLJUČNI IZZIV: Privlačnost Ljubljane kot ZAPOSLOVALNEGA SREDIŠČA

UMAR, 2025: „Kakovost življenja v Sloveniji. Poročilo o razvoju 2025“

Bizjak et al., 2024: „Obvezne strokovne podlage za regionalne prostorske plane“

IV: IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH DEJAVNIKOV → ZAKAJ?

A. Pomen tržnega sektorja

OECD, 2025: „Reinforcing Rural Resilience“

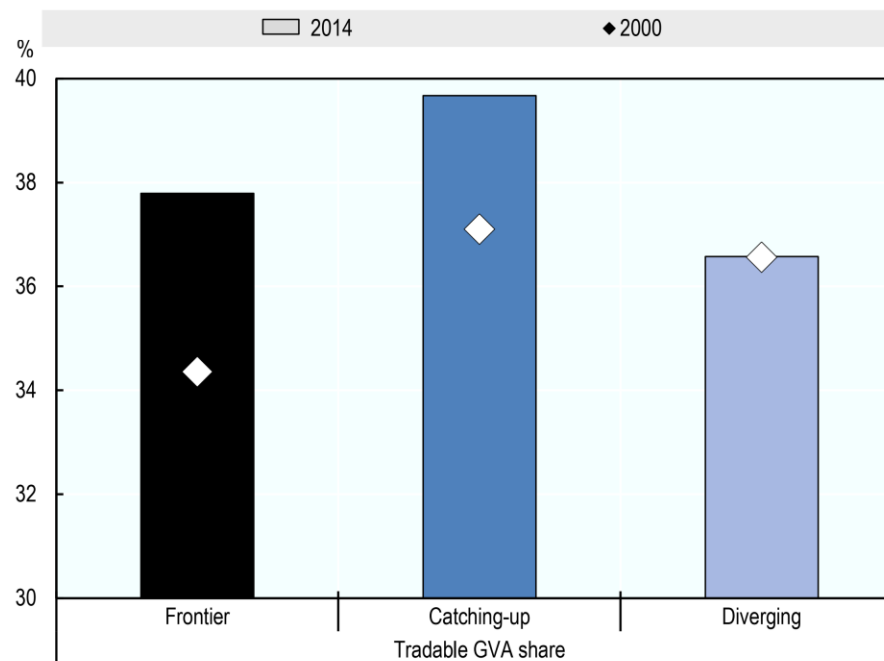
STAR drivers of rural growth

STAR drivers can be mobilised through smart rural policy approaches

Figure 2.1. Economies in “catching-up” regions are more focused on tradable sectors

Contribution of tradable sectors to gross value added and employment in TL3 regions

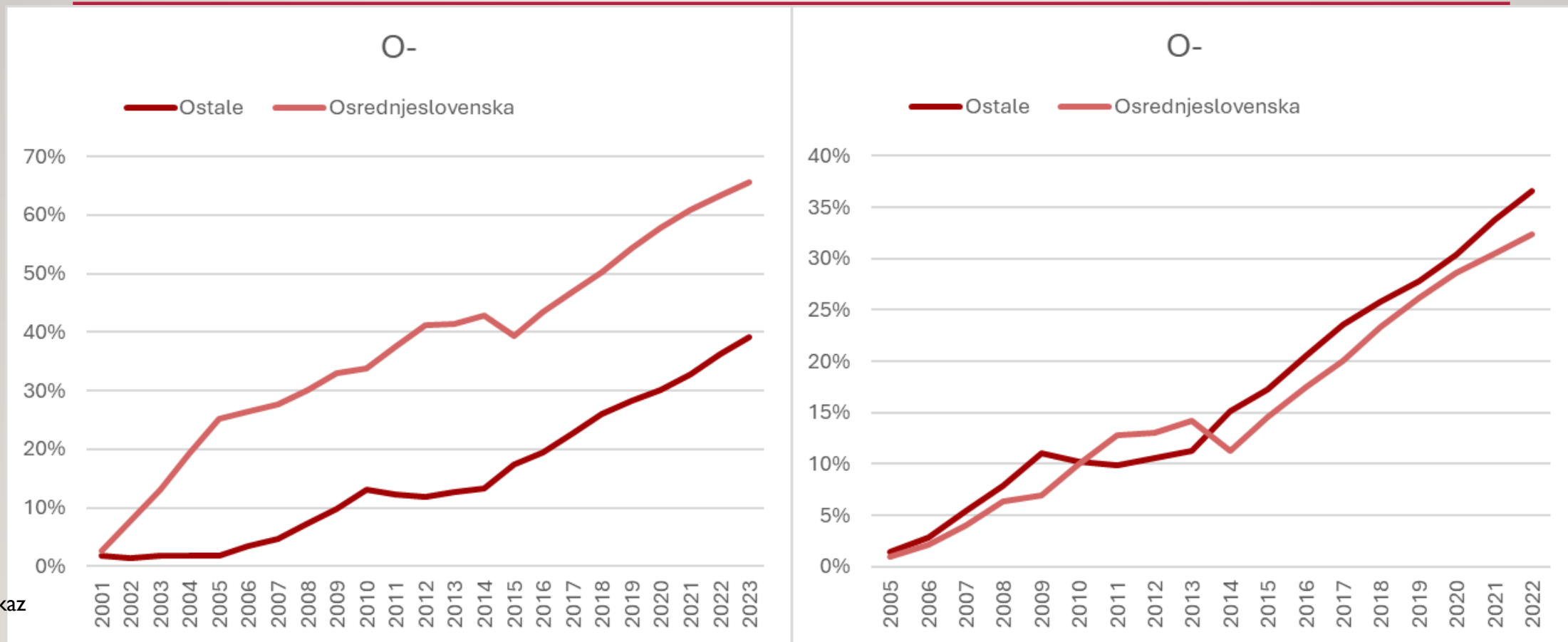
Tržne dejavnosti so opredeljene kot:

- agriculture (A),
- industry (BCDE),
- information and communication (I),
- financial and insurance activities (K), and other services (RSTU)

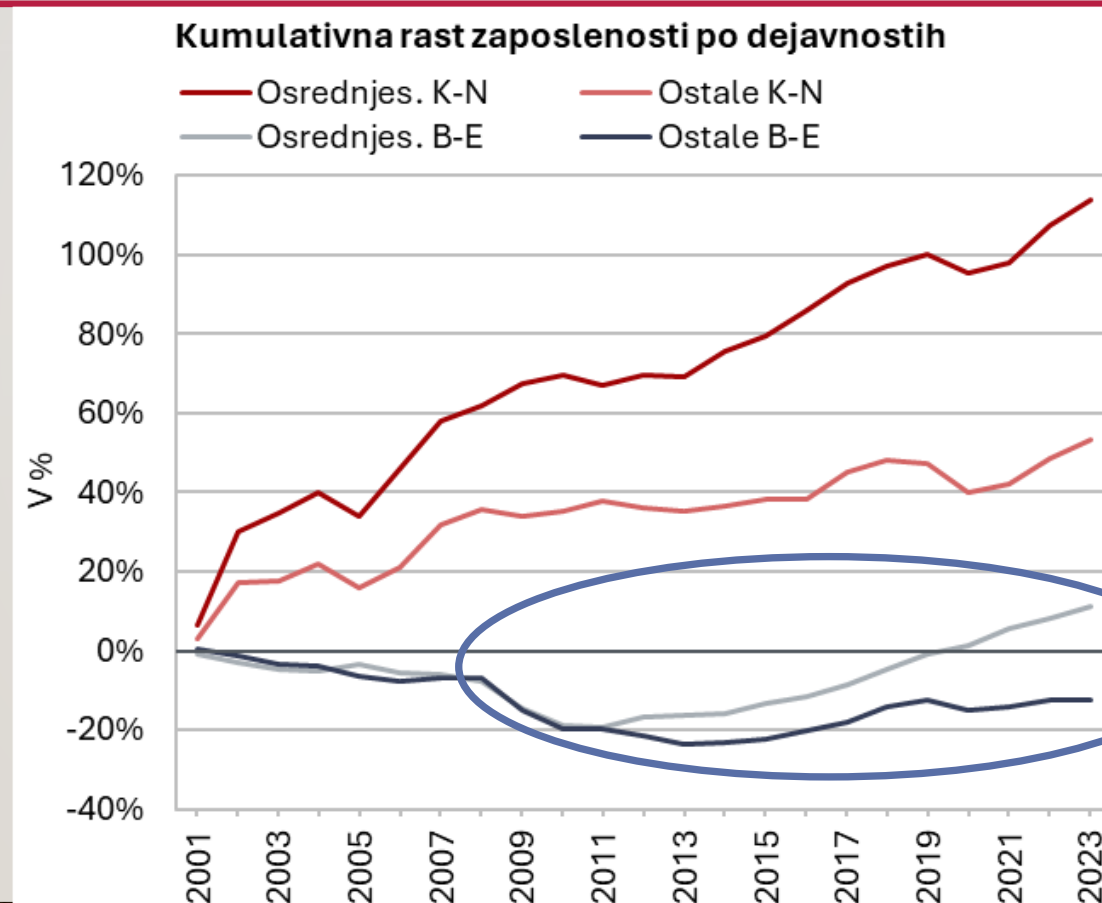
CD, 2018: „Productivity and Jobs in a Globalised world. (HoW) Can all ReGions Benefit?“

Bistvo zaposlovalne privlačnosti ni v O- :

Uprava, obramba, soc. varnost, zdravstvo ali izobraževanje

Neizkoriščene priložnosti v dejavnostih, ki nimajo tendence h koncentraciji

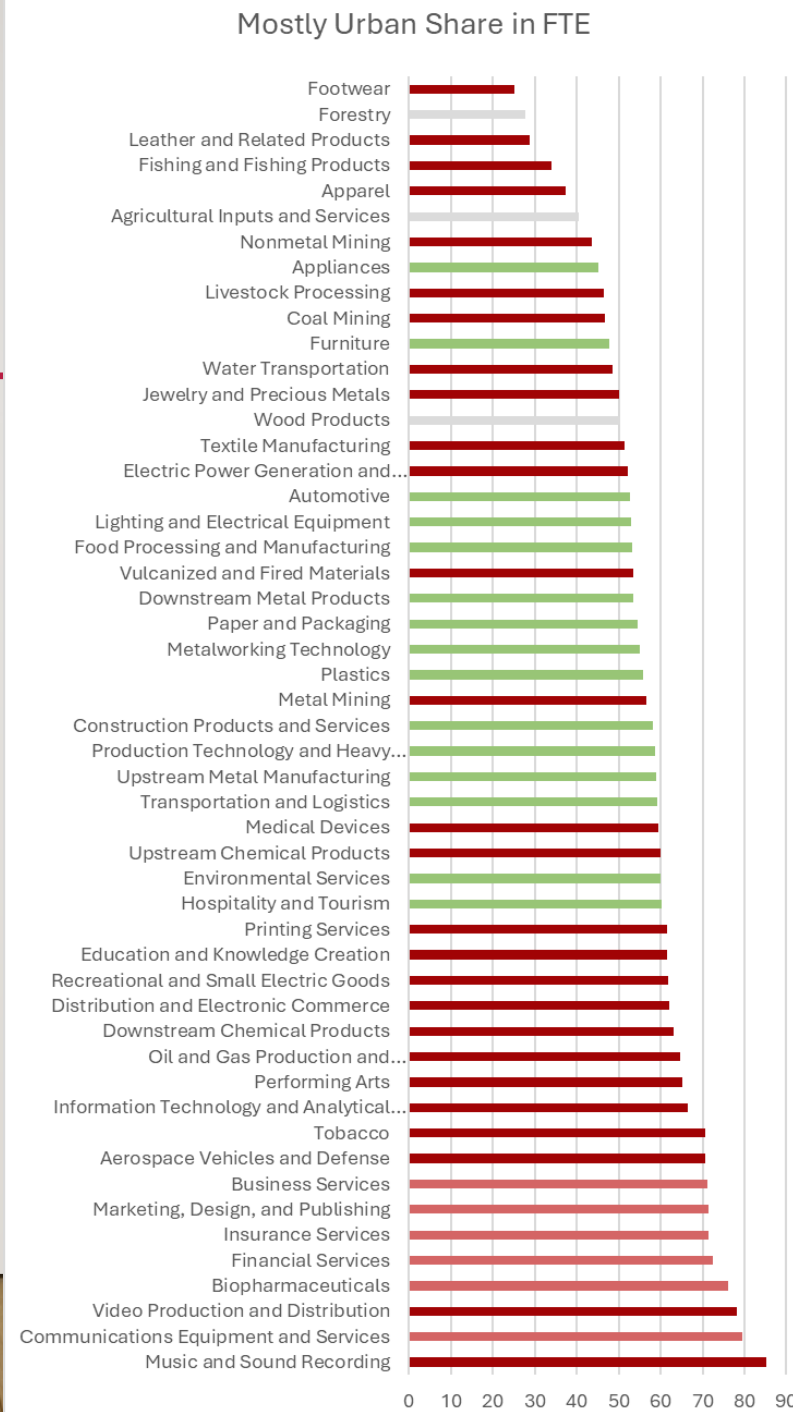

- B-E: predelovalne, elektrika, voda...
- K-N: finance in zavarovalništvo, strokovne, znanstvene, tehnične in druge raznovrstne poslovne dejavnosti

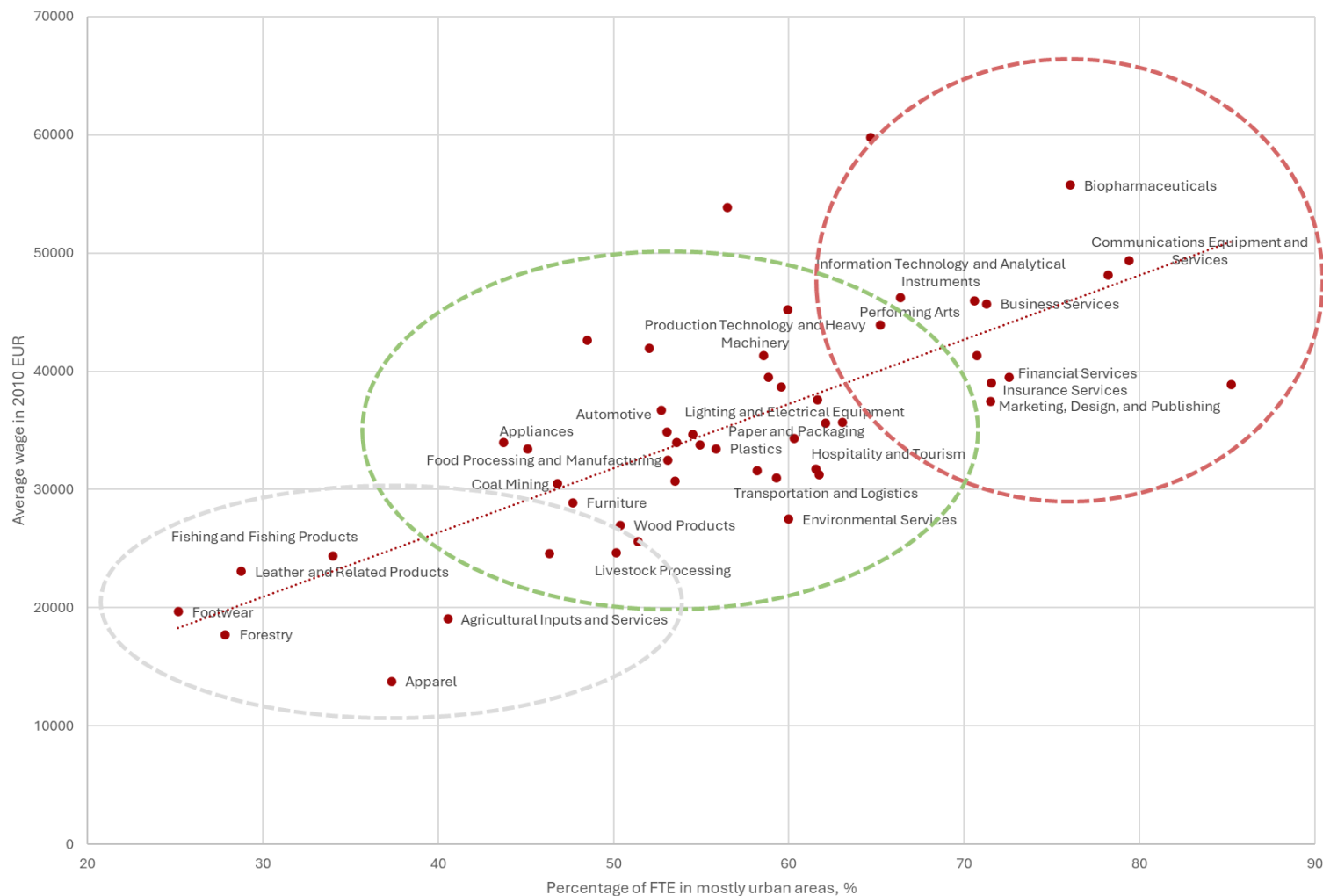
Rešitev ni „copy-paste“ pristopa Ljubljane

- Dejavnosti so neenakomerno porazdeljene po prostoru
- Njihova tendenca h koncentraciji (odvisnost od kritične mase) je različna

Podatki Ketels and Protsiv (2016) iz OECD, 2018: „Productivity and Jobs in a Globalised World. (HoW) Can all ReGions Benefit?“; preračun in prikaz PWostner

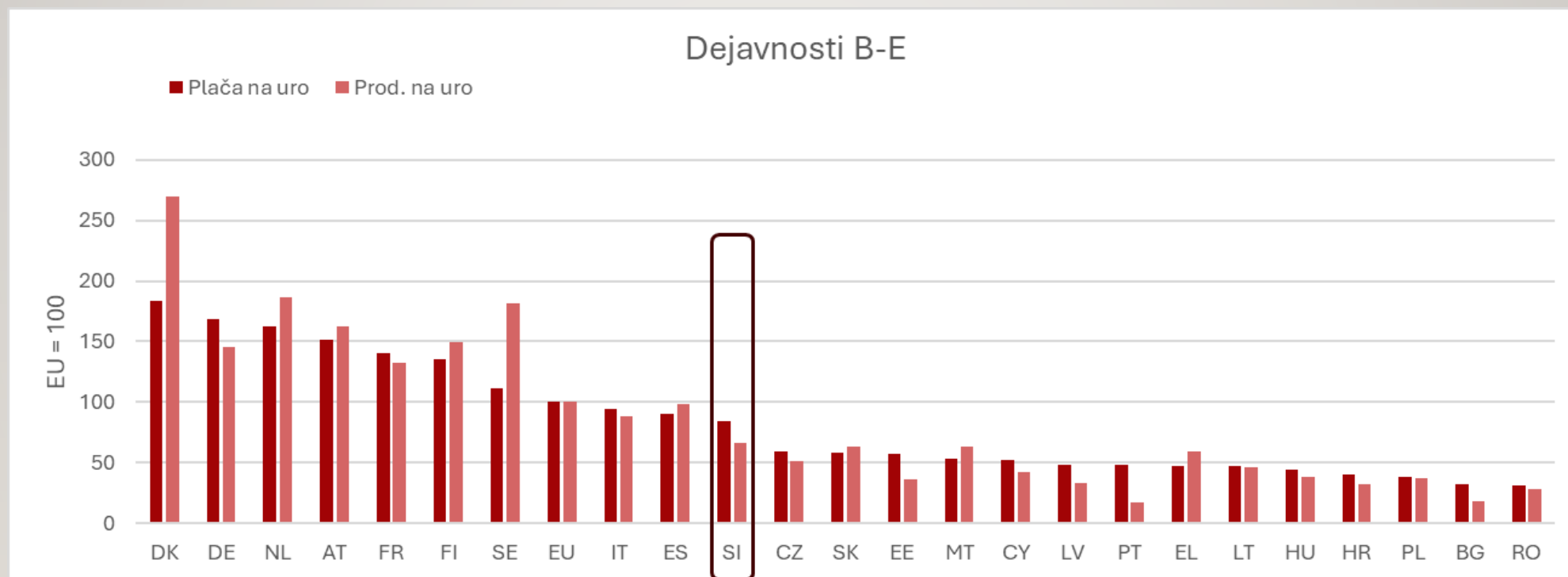
Povezava med prostorsko porazdelitvijo sektorjev in plačami

Podatki iz OECD, 2018: „Productivity and Jobs in a Globalised World. (HoW) Can all ReGions Benefit?“, preračun in prikaz PWostner

Toda...

... isti sektorji so v različnih državah zelo različno uspešni!

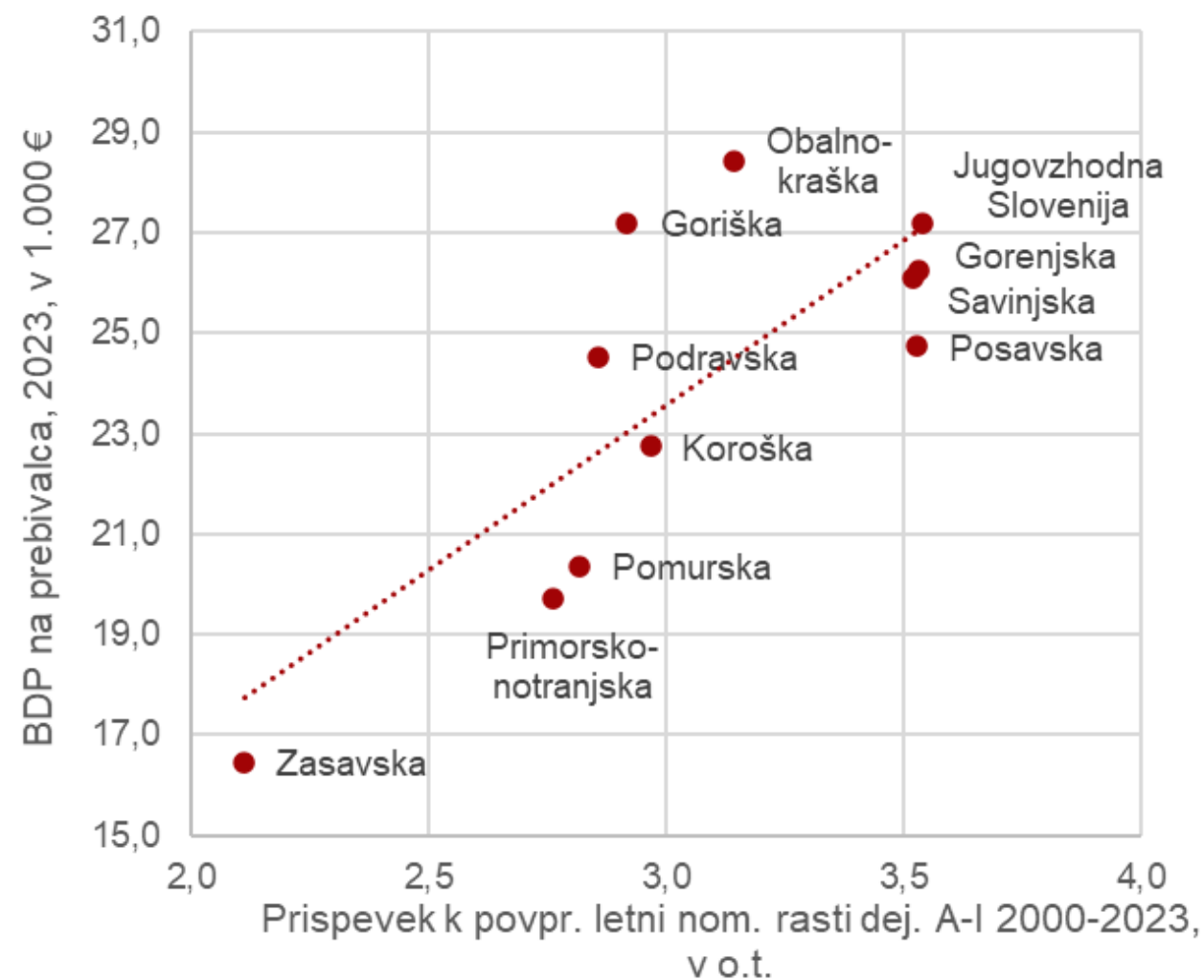
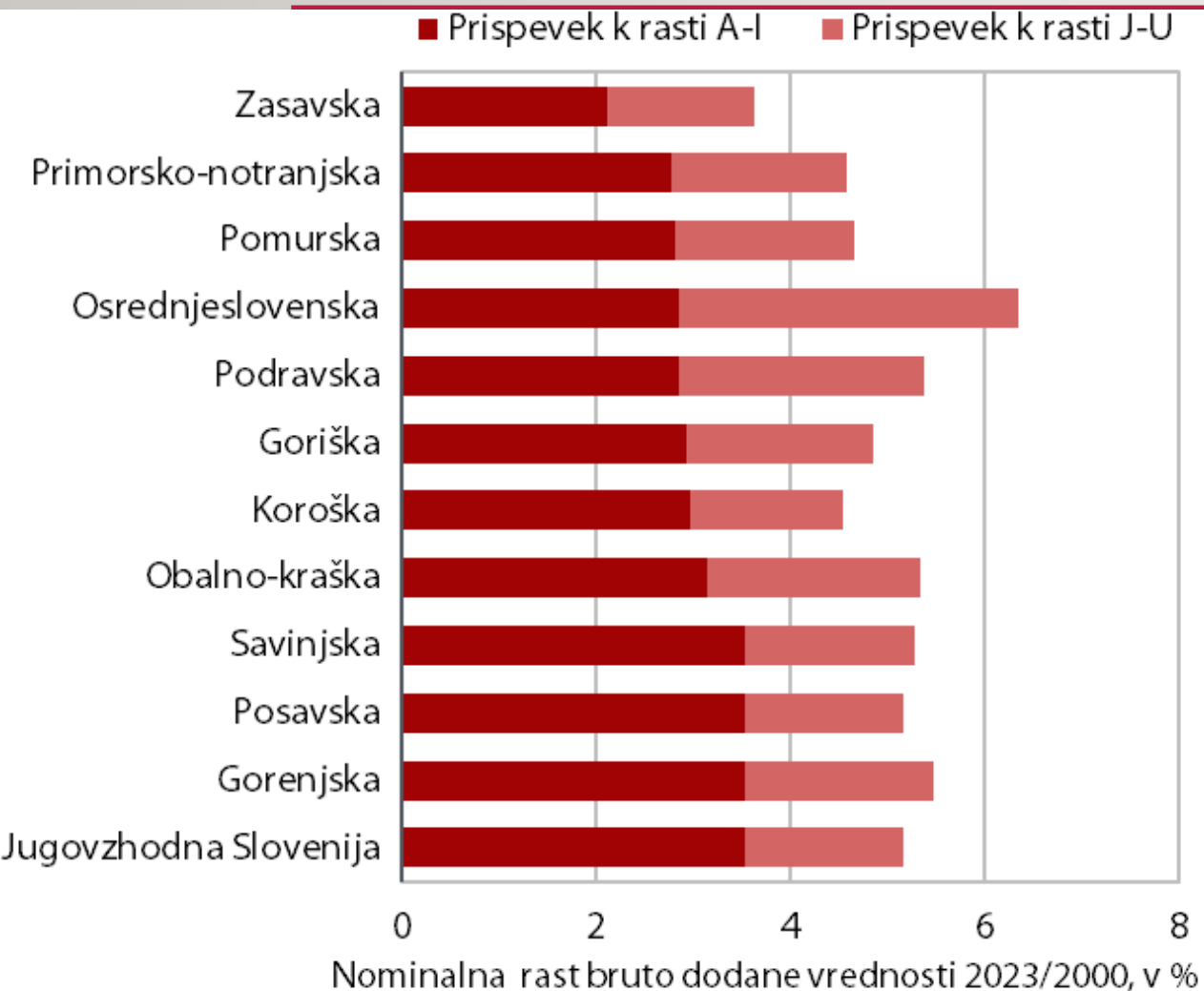

Podatki Eurostat;
preračun in prikaz
PWostner

USPEŠNOST MED REGIJAMI v dejavnostih brez tendence h koncentraciji znotraj Slovenije zelo RAZLIČNA...

(A-I: Kmetijstvo, industrija, gradbeništvo, trgovina, promet & logistika, gostinjstvo)

Podatki SURS; preračun in prikaz PWestner

IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH DEJAVNIKOV → ZAKAJ!!!

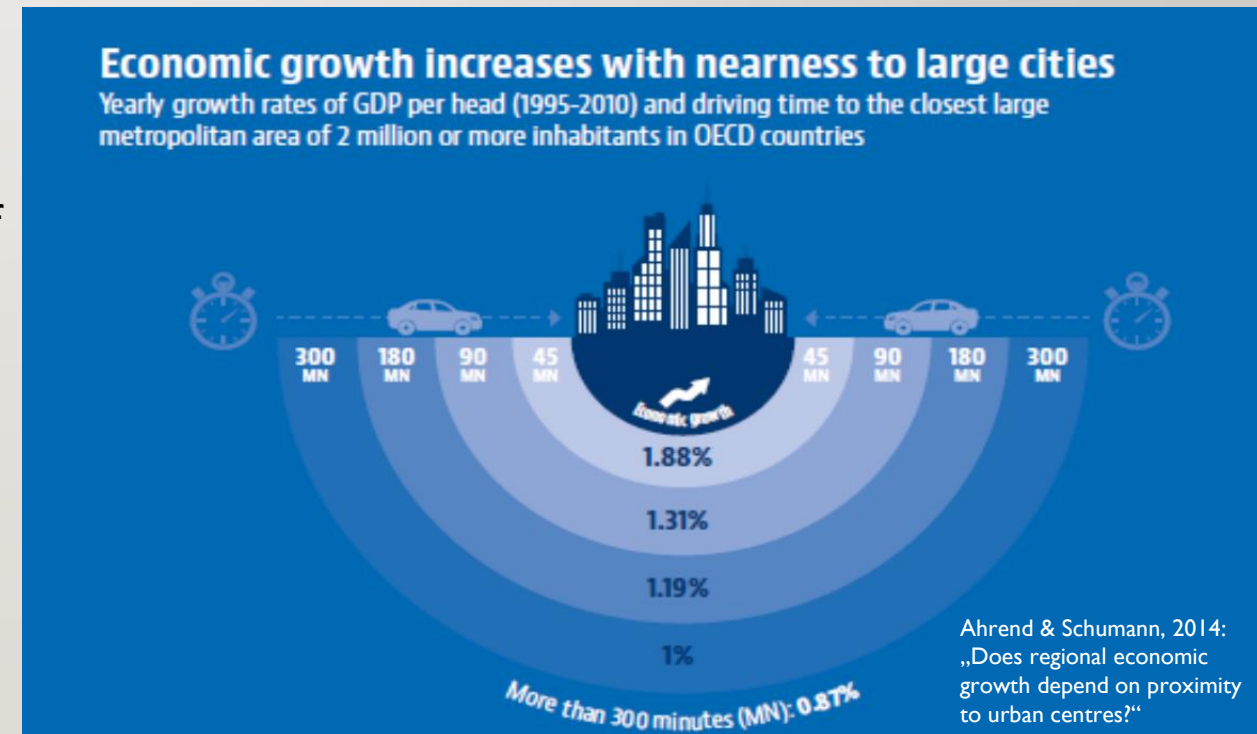
B. KRITIČNA MASA

Gostota & kritična masa (aglomeracija):

- ...productivity premiums tend to increase with city size.
- ... estimates indicate that, ceteris paribus, a two-fold increase in city size is associated with a 2-5% increase in productivity.
- ... urban productivity is also influenced by the population size of nearby cities.
- For a given population size, a metropolitan area with twice the number of municipalities is associated with around six percent lower productivity; an effect that is mitigated by almost half by the existence of a governance body at the metropolitan level. → **negativen vpliv (upravne) fragmentacije**

Ahrend et al., 2014: „What Makes Cities More Productive? Evidence on the Role of Urban Governance from Five OECD Countries „

Pomen (oddaljenosti od) mest:

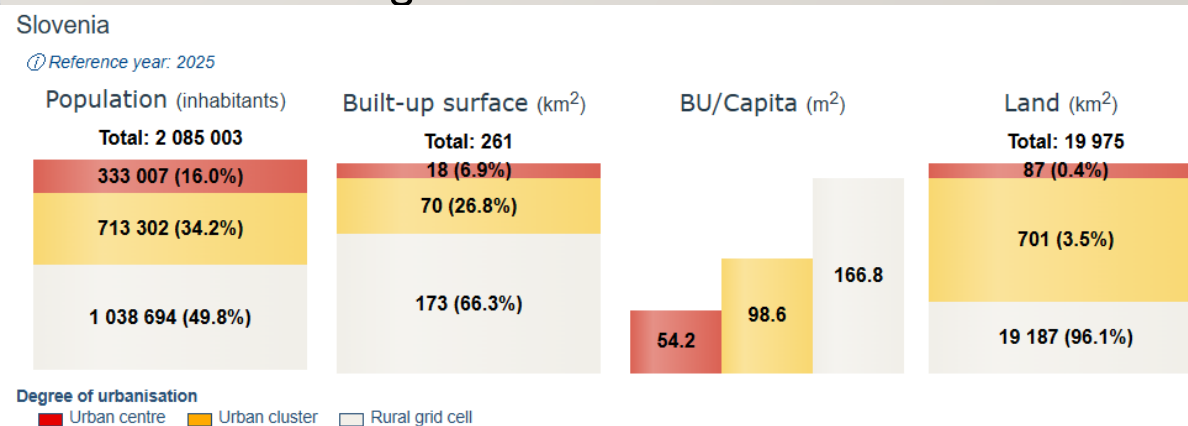
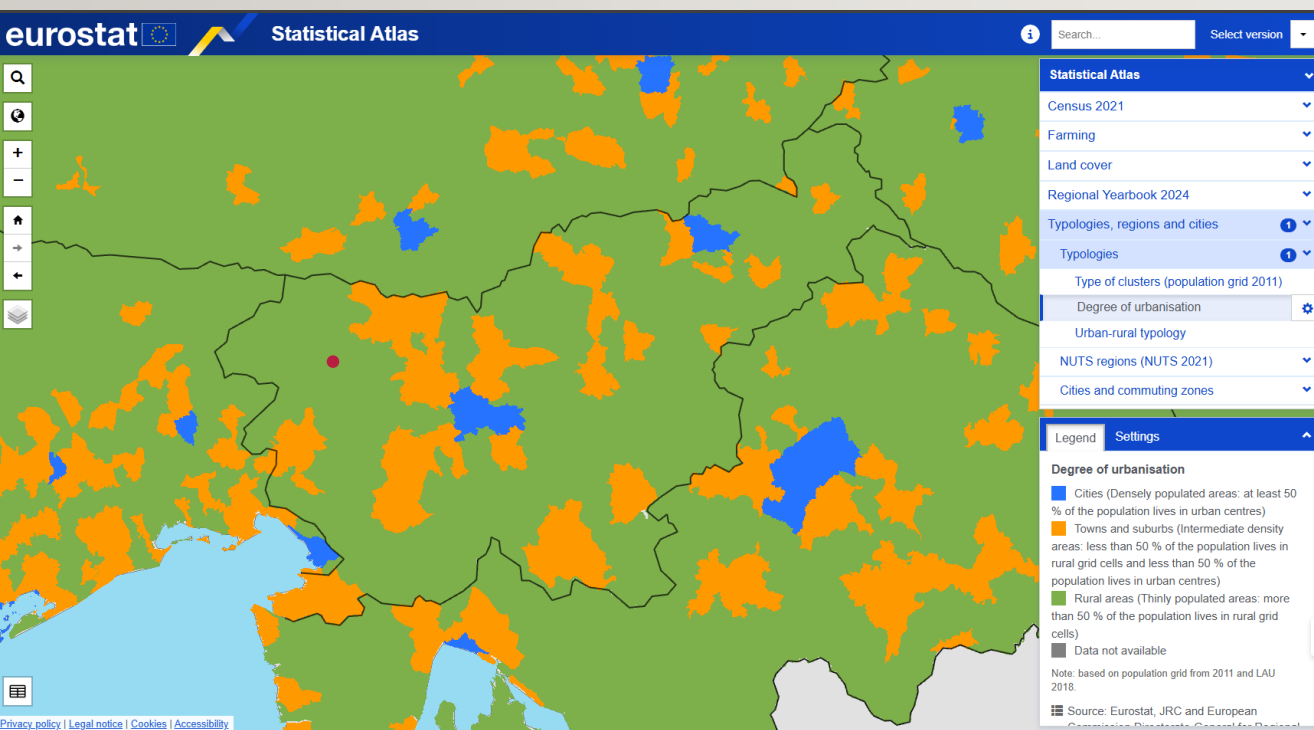

IDENTIFIKACIJA KLJUČNIH DEJAVNIKOV → ZAKAJ!!!

B. KRITIČNA MASA

- Slovenija je „podeželska“ država z le dvema mestoma (gosto naseljena območja) in peščico manjših mest in naselij (towns and suburbs, s srednjo gostoto naseljenosti)

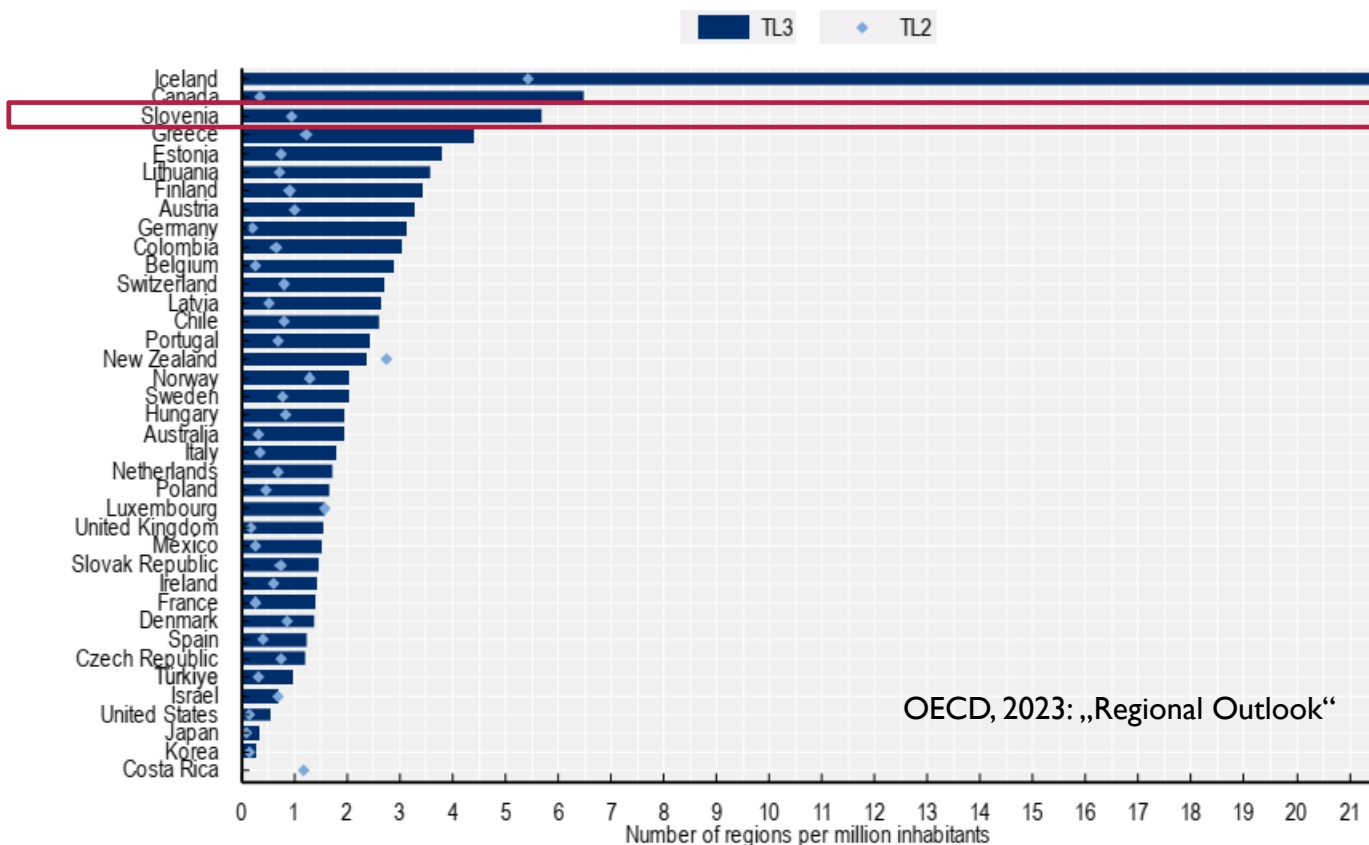
- Bizjak et al., 2024:
 - ŠMO Lj.: 661K
 - ŠMO Podravje: 323K
 - ŠMO Gorenjska: 313K
 - ŠMO Savinjska: 234K
- Na ravni 1km² grid cells:

Slovenija je (upravljaljsko) RAZPRŠENA (tudi na reg. ravni)

I. Horizontalno POVEZANO → KRITIČNA MASA

Annex Figure 2.A.1. Number of TL2 and TL3 regions per million inhabitants, 2021

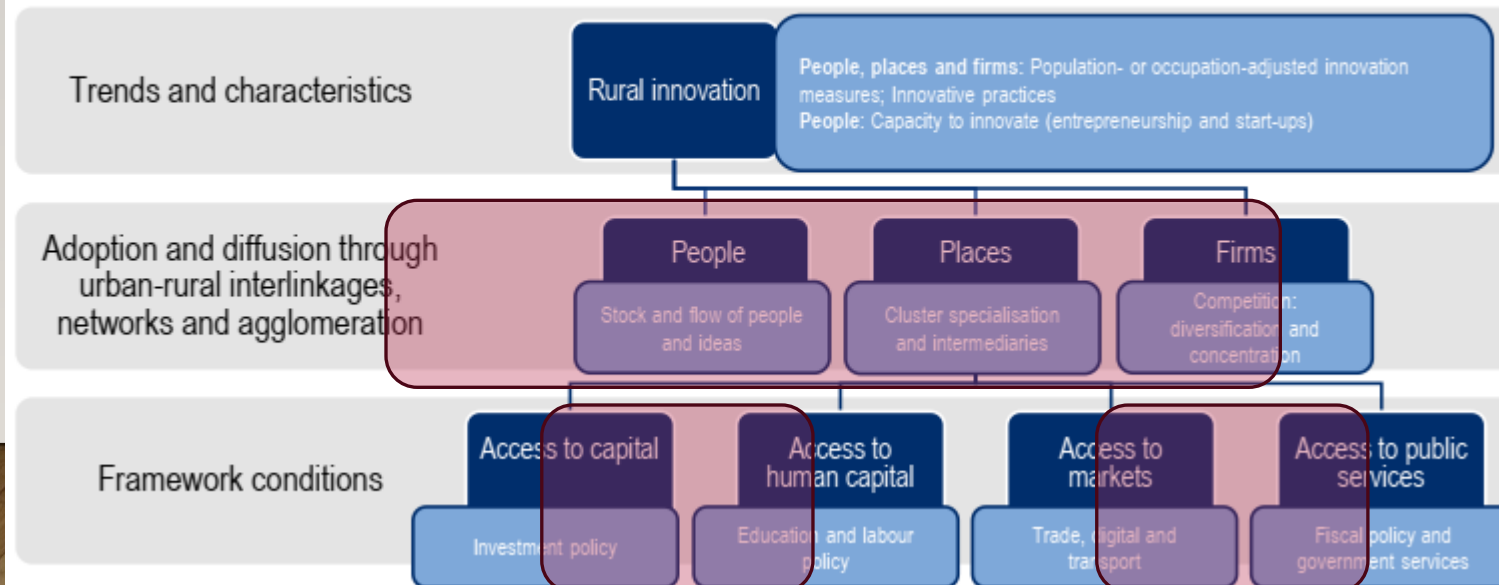
II. STRATEŠKO: prehod v inovacijsko podprto rast (=visoke plače) Vertikalno POVEZANO → KRITIČNA MASA

Delitev pristojnosti: razen pri dostopu do kapitala in trgov, so VSE ostale PRISTOJNOSTI DELJENE med državno in lokalno (regionalno) ravno:

→ nujnost strateškega, vertikalno povezanega pristopa, ki dopolnjuje pristope od spodaj-navzgor in od zgoraj-navzdol

OECD, 2022: „Unlocking rural innovation“

Figure 3.6. Analytical framework for understanding the drivers of innovation in rural regions

OECD, 2025: „Reinforcing Rural Resilience“

Five mechanisms of effective rural policy implementation

- 1 Policy coherence and integrated cross-government action
- 2 Functional scale and collaboration
- 3 Improved rural evidence to inform policy decisions
- 4 Actions to galvanise rural voices
- 5 More effective communication

V.

Od idej k razmisleku o možnem
konceptu spodbujanja skladnega
regionalnega razvoja: KAKO?

CILJ:
Regionalni razvoj kot orodje za doseg
skladnejšega IN pospešenega razvoja,
regij IN Slovenije kot celote

- „Levelling – up“

in ne

- Levelling-down

(oz. po S. Kukar: enakost v revščini)

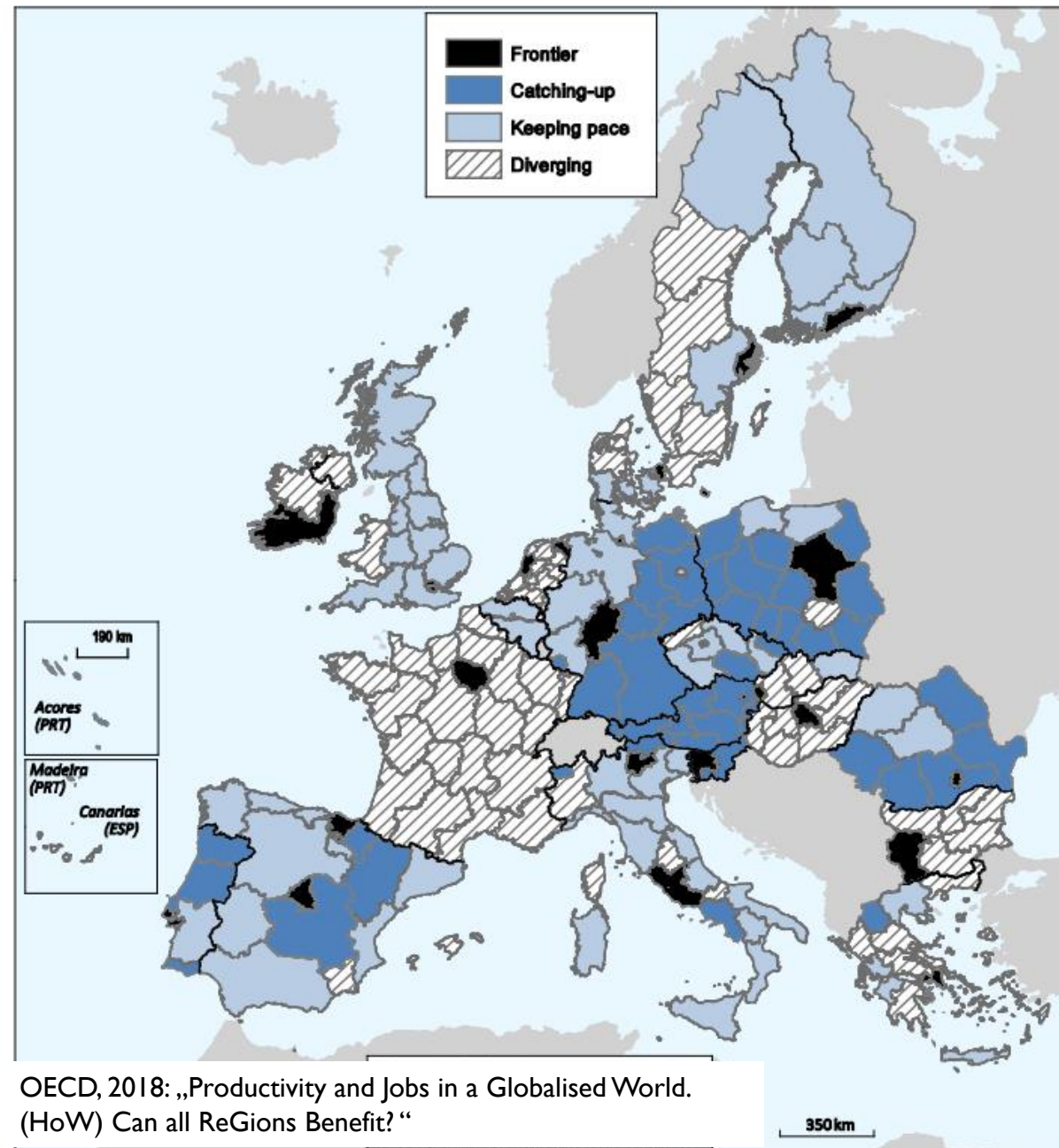
➔ USPEŠNE REGIJE ZA USPEŠNO SLOVENIJO

(regionalna politika kot del rešitve, ne del problema)

➔ Visoko produktivno gospodarstvo, ki bo lahko
zagotavljalo visoke plače zaposlenim

Figure 1.15. Productivity dynamics at the regional level in the EU

Classification of TL2 regions, 2000-14

Izhodišča za zasnovu regionalnih razvojnih politik

1. Regionalna politika kot **orodje za doseg skladnejšega in pospešenega razvoja**, regij in Slovenije kot celote
2. **Kakovost življenja** v regijah kot osrednji cilj → holističen pristop:
 - Ekonomska / inovacijska preobrazba regij kot predpogoj
 - Atraktivnost in dostop do storitev.
3. **Strateško povezovanje** za doseganje kritične mase:
 - a) **Horizontalno**:
 - Širša območja
 - Glede na funkcionalne značilnosti posameznih področij oz. politik, tudi med-regionalno (oz. čezmejno)
 - b) **Vertikalno**: dopolnjevanje država – regije – občine:, torej od spodaj-navzgor in od zgoraj navzdol

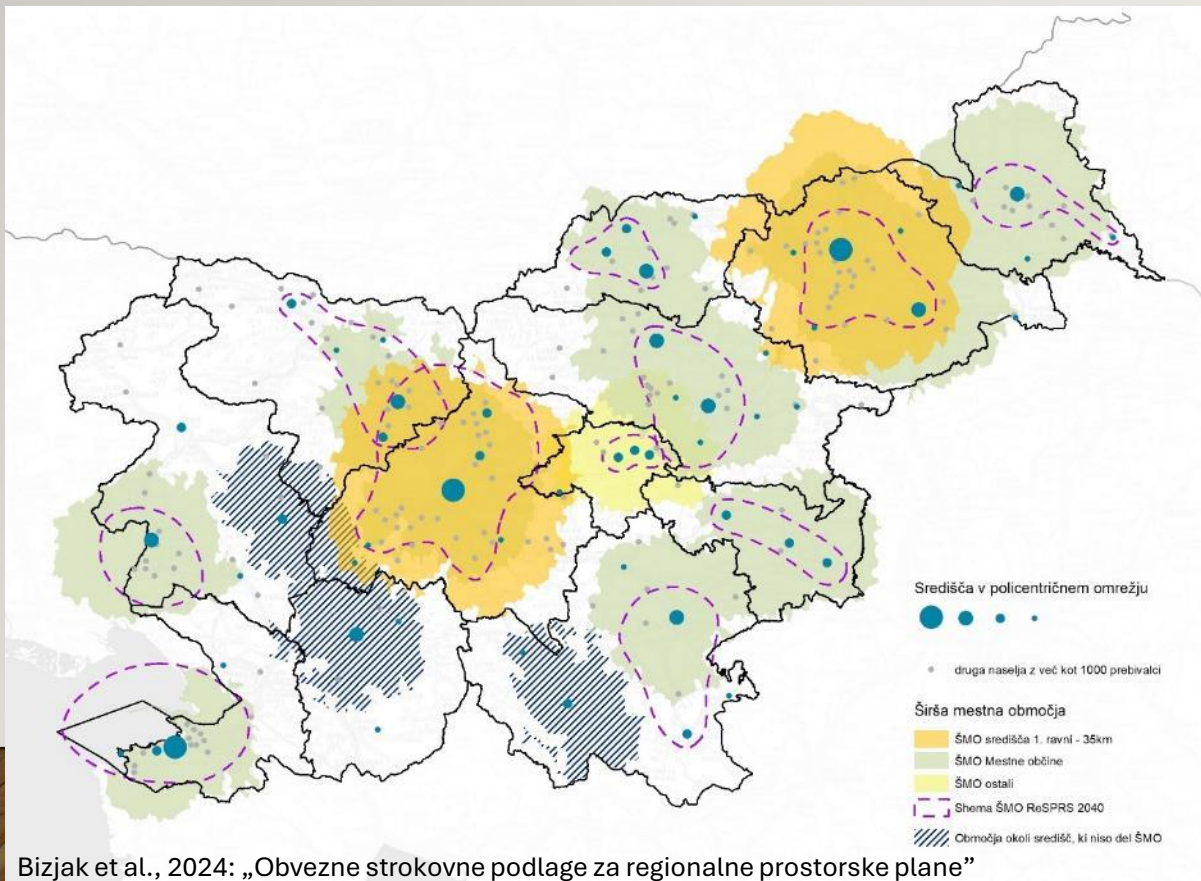

POLICENTRIČNI SISTEM KOT PODLAGA ZA VODENJE RAZVOJNIH POLITIK

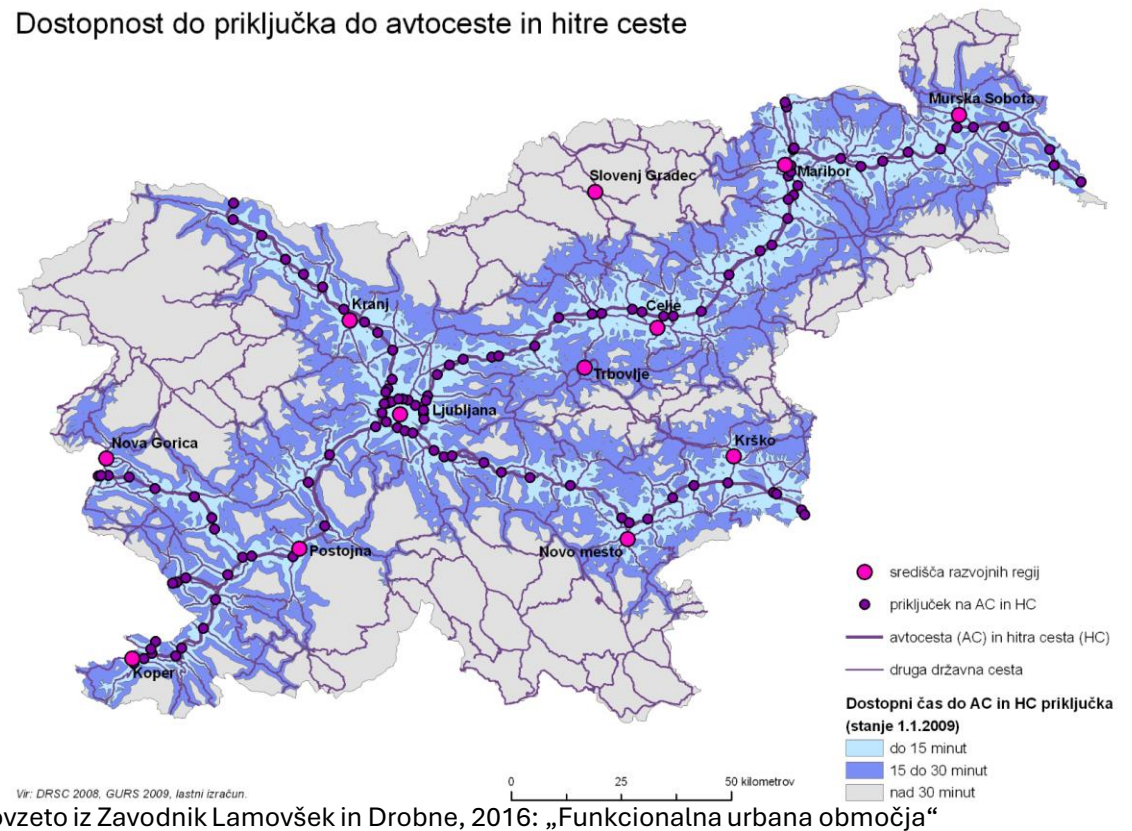
Diferencirano glede na vrstno PRILOŽNOSTI!

Širša mestna območja + KRIŽ → KRITIČNA MASA

≠ ODMAKNJENA OBMOČJA

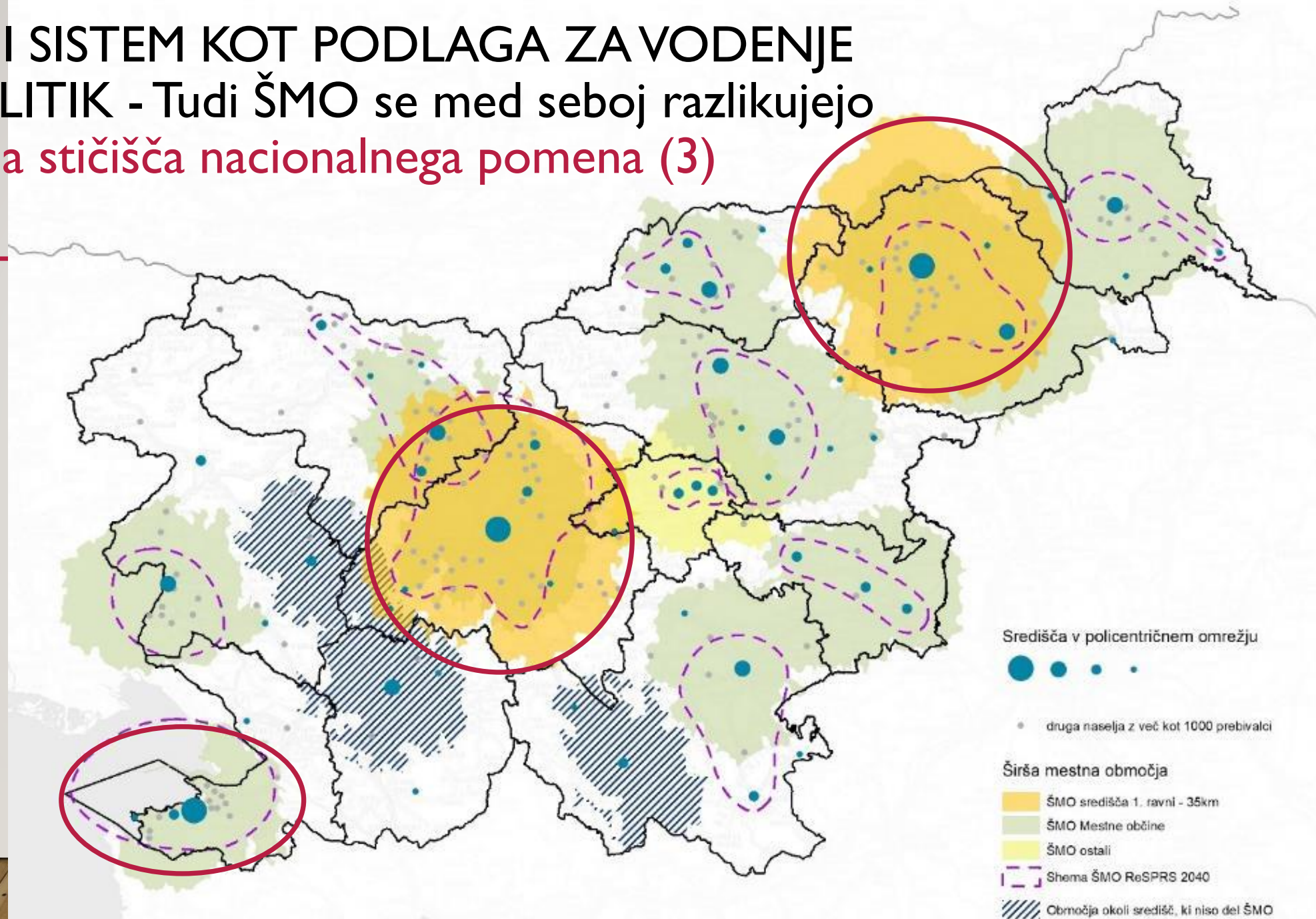
Dostopnost do priključka do avtoceste in hitre ceste

POLICENTRIČNI SISTEM KOT PODLAGA ZA VODENJE RAZVOJNIH POLITIK - Tudi ŠMO se med seboj razlikujejo

I. (ŠMO) Razvojna stičišča nacionalnega pomena (3)

- ŠMO Ljubljana
- ŠMO Maribor
- ŠMO Koper / Obala

POLICENTRIČNI SISTEM KOT PODLAGA ZA VODENJE RAZVOJNIH POLITIK

II. (ŠMO) Razvojna stičišča regionalnega pomena (4)

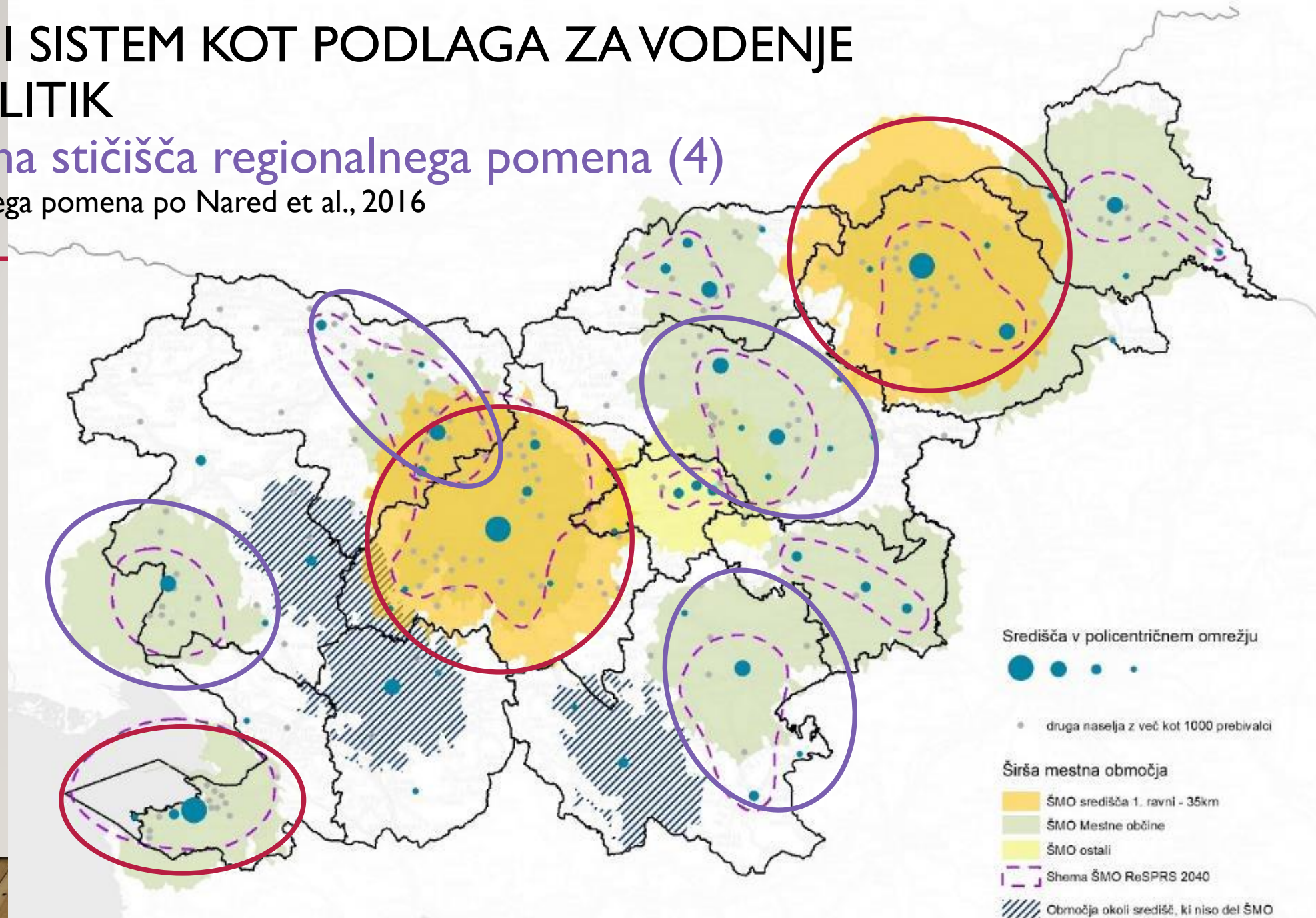
= ŠMO s središči nacionalnega pomena po Nared et al., 2016

Regionalna središča >
30.000 preb.

in / ali

ŠMO > 200.000 preb.:

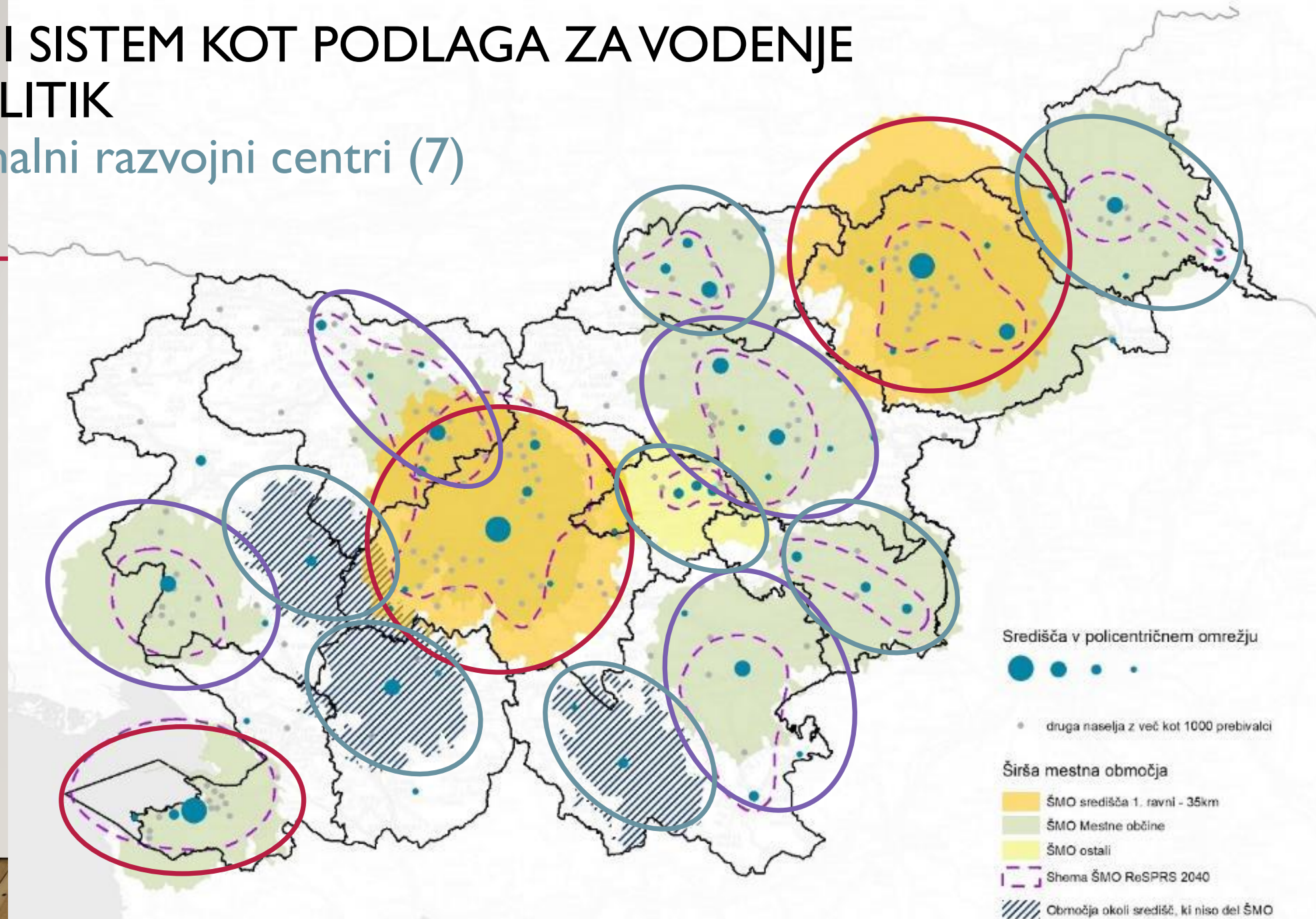
- ŠMO Nova Gorica
- ŠMO Gorenjska
- ŠMO Savinjska
- ŠMO Novo mesto

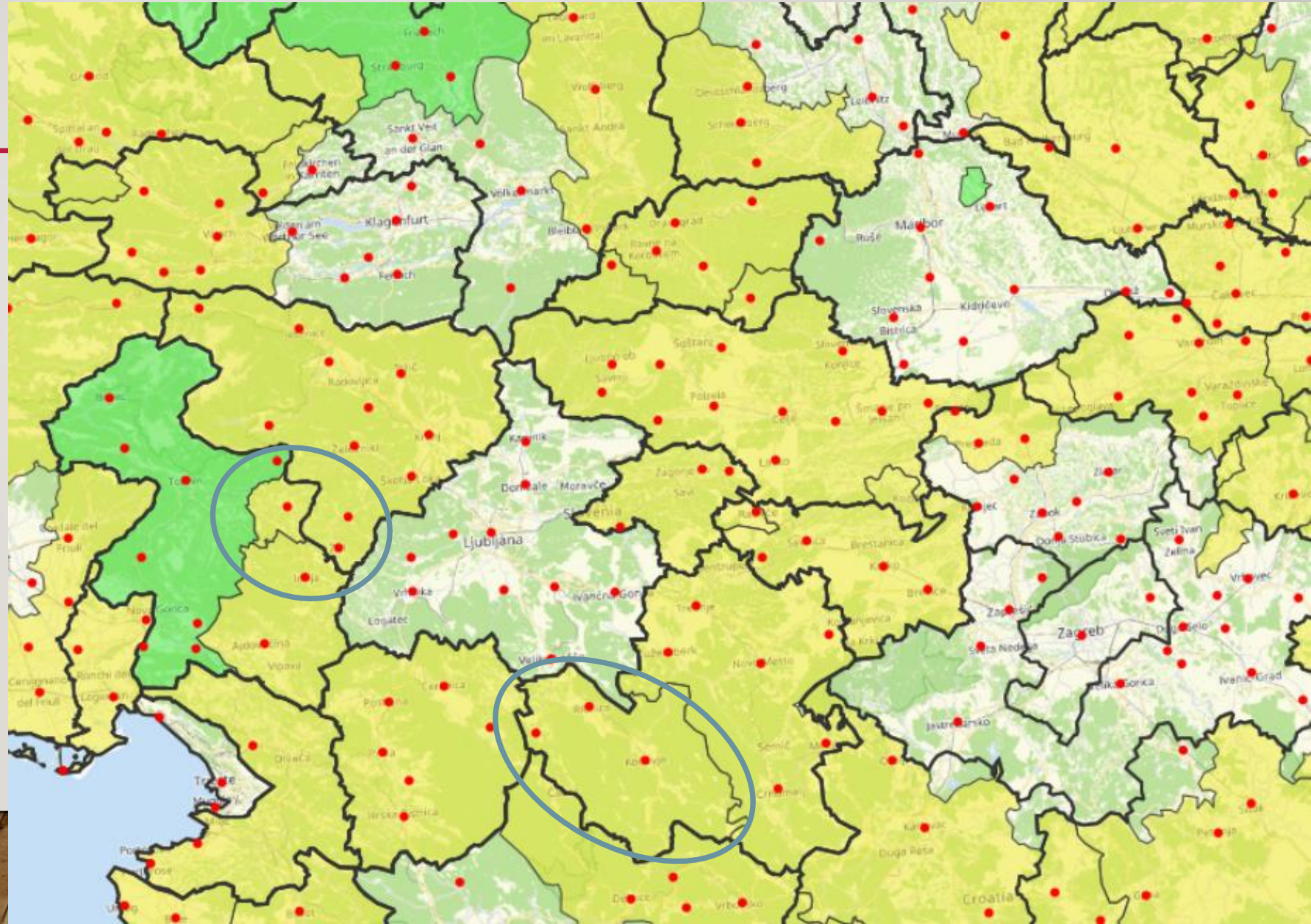
POLICENTRIČNI SISTEM KOT PODLAGA ZA VODENJE RAZVOJNIH POLITIK

III. (ŠMO) Regionalni razvojni centri (7)

- ŠMO Pomurje
- ŠMO Koroška
- ŠMO Zasavje
- ŠMO Posavje
- ŠMO Primorsko-notranjska
- ŠMO Idrija – Cerklje na Gorenjskem
- ŠMO Ribniško-Kočevsko

Podeželska funkcionalna območja

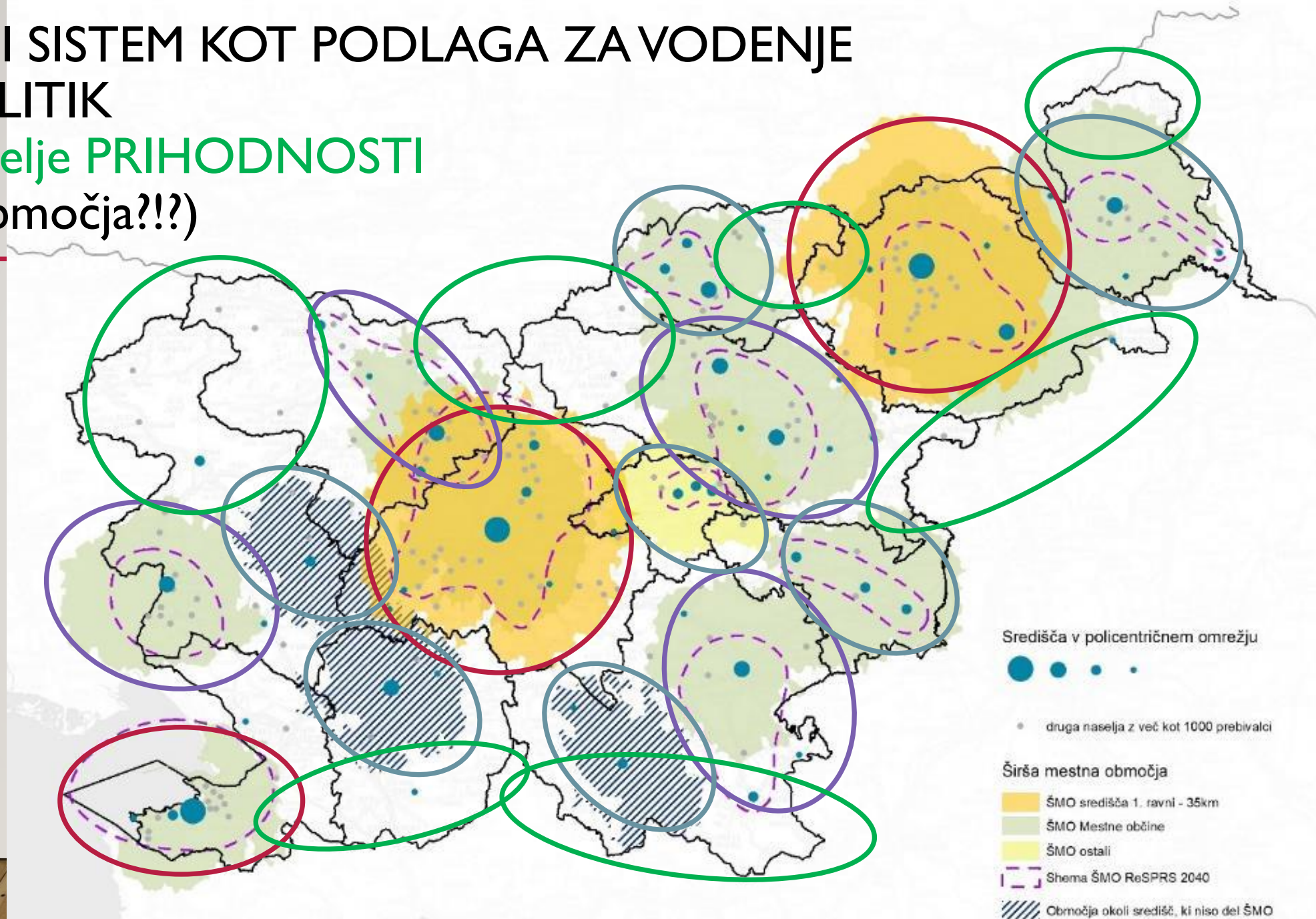

Vir: <https://observatory.rural-vision.europa.eu/thematic-analyses/functional-rural-areas?lng=en>

POLICENTRIČNI SISTEM KOT PODLAGA ZA VODENJE RAZVOJNIH POLITIK

IV. Zeleno podeželje PRIHODNOSTI (≠ problemska območja!!?)

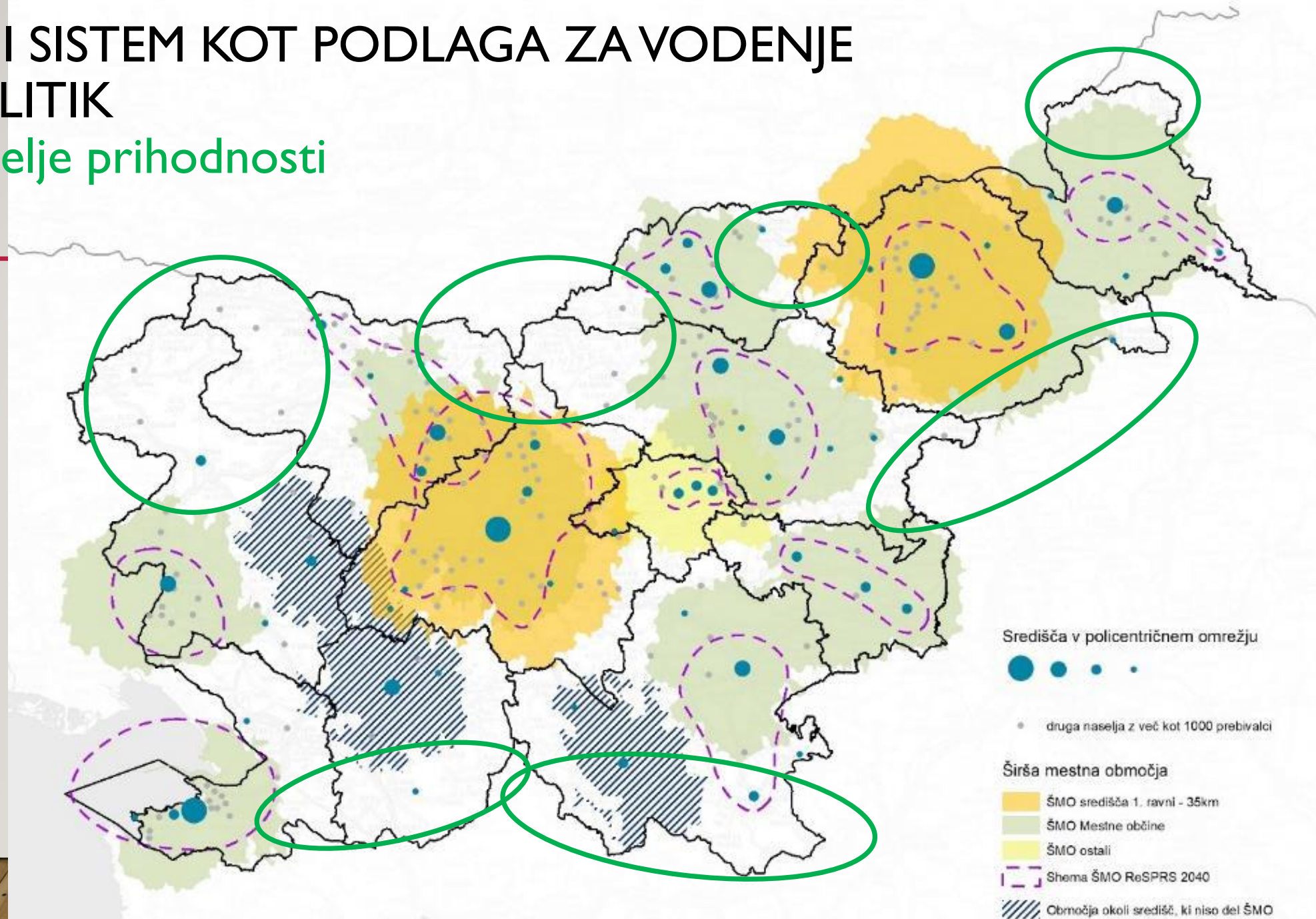
- Julijske-Alpe-Posočje
- Kamniško-Savinjske Alpe
- Pohorje
- Goričko
- Haloze (z Ormožem)
–Obsotelje
- Obkolpje
- Snežnik - Istra

POLICENTRIČNI SISTEM KOT PODLAGA ZA VODENJE RAZVOJNIH POLITIK

IV. Zeleno podeželje prihodnosti

- Julijske-Alpe-Posočje
- Kamniško-Savinjske Alpe
- Pohorje
- Goričko
- Haloze (z Ormožom) –Obsotelje
- Obkolpje
- Snežnik - Istra

Posledice za razvojne politike – (možne) prioritete:

3 STEBRI

POVEZANE REGIJE (12)

Regionalni prostorski plani
(tudi demografija)

Mobilnost (JPP) s povezavami med
regijami

Regionalni AN prilagajanja podnebnim
spremembam

Javne storitve država (reg. mreže za
zdravstvo, šolstvo, upravne enote,...)

Javne storitve občine (reg. mreže)

EKONOMSKA PREOBRAZBA

PAMETNE REGIJE (3-4-7)

Nac. razv. stičišča - Reg. razv. stičišča –
Reg. razv. centri

Komplementarno z nacionalnimi
programi / prioritetami (npr. SRIPi)

Poslovne cone (prostor)

Kadri: načrtovanje, šole, štipendije,
stanovanja...

Podporno okolje: inkubatorji,
raziskovalna infrastr., uvajanje novih
tehnologij, ...

ZELENO PODEŽELJE PRIHODNOSTI (7)

Turizem

Biogospodarstvo s kmetijstvom,
gozdarstvom in ribištvom

Obnovljivi viri energije

Atraktivnost za življenje

RAZPRAVA:

Diagnoza (zakaj?) – Pristop (kako?) – Politike (s čim?)

1. Regionalna politika kot **orodje za doseg skladnejšega in pospešenega razvoja**, regij in Slovenije kot celote
2. **Kakovost življenja** v regijah kot osrednji cilj → holističen pristop:
 - Ekonomska / inovacijska preobrazba regij kot predpogoj
 - Atraktivnost in dostop do storitev.
3. **Strateško povezovanje** za doseganje kritične mase:
 - a) **Horizontalno**:
 - Širša območja
 - Glede na funkcionalne značilnosti posameznih področij oz. politik, tudi med-regionalno (oz. čezmejno)
 - b) **Vertikalno**: dopolnjevanje država – regije – občine:, torej od spodaj-navzgor in od zgoraj navzdol

